

ຕົ້ນໄມ້ ປຽບເໝືອນປອດຂອງພວກເຮົາ - 2

ດຣ. ບົວໄຂຄອນ ສະແຫວງສິກສາ
ແຕ້ມ ໂດຍ ກົງເງິນ ແສງດີ

Dr. Bouakhaykhone Svengsuksa
Drawings by Kongngern Sengdee

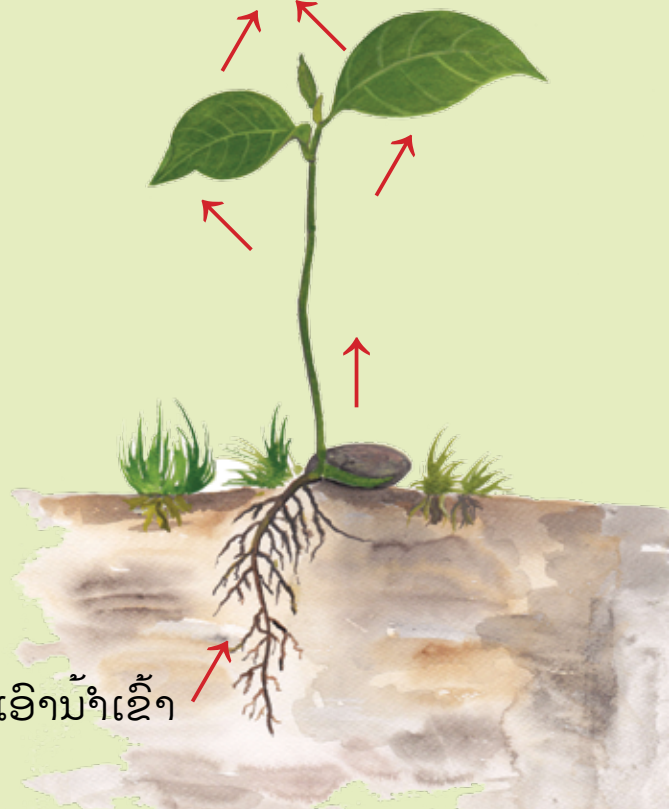
Pha Tad Ke Botanical Garden - Luang Prabang - 2018

ຕົ້ນໄມ້ ປຽບເໝືອນປອດຂອງພວກເຮົາ

ໃນພາສາລາວ ຕົ້ນໄມ້ມີມາຫຼາຍຢ່າງ ນັບທັງຕົ້ນນ້ອຍໆເກີດຕາມແຄມທາງຢ່າງຜ່ານໄປເຖິງ ຕົ້ນຂະໜາດກາງ ຍັງຢາຍຢູ່ຕາມແຄມປ່າໂຄກ ຈົນຮອດຕົ້ນໃຫຍ່ໆພົບໃນປ່າດົງພົງໄພ ກໍ່ລ້ວນແລ້ວແຕ່ແມ່ນຕົ້ນໄມ້. ຕາມພາສາລາວພື້ນບ້ານ ເພິ່ນຍັງເອີ້ນອີກວ່າ “ກົກໄມ້” ນັບແຕ່ກົກໝາກເຜັດ ໝາກເຂືອ, ເຖິງກົກໝາກຈຽງ, ກົກໝາກສົ້ມພໍ່ ຈົນຮອດກົກຫາດ, ກົກໝາກຂາມ ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ. ອັນວ່າ ຕົ້ນໄມ້ນັ້ນຫາກມີທັງຕົ້ນທີ່ມີງ່າ ຫຼື ລຳສົນສວ່າສານກັນ ນັບເປັນພັນງ່າ, ມີທັງຕົ້ນຊຶ່ງມີແຕ່ລຳດຽວເກ່ເດ່ ຫາງ່າ ຫາແໜງແຕກ ຊອນອອກຄືໝູ່ກໍ່ບໍ່ມີ ດັ່ງຕົ້ນຕານ ຕົ້ນໝາກ ກໍ່ຍັງເອີ້ນວ່າຕົ້ນໄມ້ຫັ້ນເດ. ຄັນວ່າຈະອີງຕາມເນື້ອໄມ້ ແຂງໆພໍ່ປານຫິນ ຮອດເນື້ອໄມ້ອ່ອນ ແລະ ເບົາວ່ອງໆ ກໍ່ຍັງແມ່ນຕົ້ນໄມ້ອີກດ້ວຍ. ບາດກຸ່ມໜ້ອໄມ້ທັງຫຼາຍ ດັ່ງໄມ້ໄຜ່, ໄມ້ຮົກ, ໄມ້ເຮ້ຍ, ໄມ້ວິງ, ໄມ້ກະແສນ, ໄມ້ເຂົ້າຫຼາມ, ... ມີທັງລຳສັ້ນ ລຳຍາວໂອ້ນເອ້ນໄປມາຕາມກະແສລົມ ພັດຍັງເອີ້ນວ່າກຳໜໍ່ໄມ້ຫັ້ນເດ ບໍ່ເຫັນເພິ່ນເອີ້ນວ່າກົກໄມ້ ທັງໆທີ່ລຳແກ່ ກໍ່ຍັງຖືກເອົາໄປໃຊ້ບຸກສ້າງເຮືອນຊານ ກຸ່ມນານຫຼາຍປີຫັ້ນເດ. ນອກນັ້ນ ພວກກິນມົດກິນແມງແຜງລິດແຕ່ໃນຍາມລະດູຝົນ ໃນພື້ນດິນຈີ່ຈື່ນ ແລະ ພວກທີ່ເກີດຢູ່ນ້ຳ ຕົນໂຕປຽກຊື່ນ ໄປໂລຂຶ້ນພື້ນໜ້ານ້ຳ ຫຼື ມຸດມ້ອຍໆຢູ່ພື້ນນ້ຳບໍ່ເງິຍໜ້າເບິ່ງໃຜ ດັ່ງ ພວກແໜ ພວກຈອກ, ... ກໍ່ຍັງບໍ່ເອີ້ນວ່າຕົ້ນໄມ້. ພໍ່ເມື່ອເວົ້າເຖິງພວກຫຍ້າ ເລືອຕາມບ່ອນຮົກເຮື້ອ ເຜືອຝັນຢູ່ຕາມແຄມທ່າ ນັບທັງພວກເຄືອທາວ ນ້ອຍໃຫຍ່ກໍ່ເໝືອນກັນ ບໍ່ໄດ້ເວົ້າຄຳວ່າຕົ້ນໄມ້ ຫຼື ກົກໄມ້ແຕ່ຢ່າງໃດ ແຕ່ຫາກແມ່ນພັນພິດ ຫຼື ພິກສາຊາດທັງຫຼາຍ ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ. ກຸ່ມຕ່າງໆ, ກົກຕ່າງໆທີ່ເວົ້າມານີ້ ເຖິງຈະຕ່າງກັນທາງດ້ານຊື່ສຽງ ລຽງນາມ, ດ້ານຮູບໂສມ, ຂະໜາດ, ໂຄງສ້າງ ພ້ອມທັງມີຈັງຫວະການເຕີບໃຫຍ່ບໍ່ຄືກັນ ແລະ ອາຍຸຍາວນານຕ່າງກັນ, ຊຳບໍ່ພໍ່ ປະໂຫຍດທີ່ໃຫ້ກໍ່ແຕກຕ່າງກັນ ດັ່ງຜູ້ໃຊ້ບໍລິໂພກໄດ້, ຜູ້ໃຊ້ເປັນຢາ, ຜູ້ໃຊ້ໃນການກໍ່ສ້າງເຮືອນຊານ ສະຖານທີ່, ແຕ່ປະໂຫຍດອັນໜຶ່ງທີ່ຄືກັນແມ່ນ ການດູດຊັບເອົາອາຍກາກໂບນິກ ຫຼື ເອີ້ນອີກວ່າອາຍຄາກໂບໄດອີກຊາຍ ທີ່ເປັນທາດເບື້ອແກ່ສິ່ງມີຊີວິດທຸກໆປະເພດ ແລະ ສະໜອງອີກຊີເຈນສູບັນຍາກາດ ອັນເຮັດໃຫ້ອາກາດປອດໃສເພື່ອໃຫ້ພວກເຮົາ ແລະ ຜູງສິ່ງມີຊີວິດທັງຫຼາຍ ສາມາດຫາຍໃຈເອົາໄດ້. ນອກຈາກອາກາດສົດໃສແລ້ວ ບ່ອນໃດມີຕົ້ນໄມ້ຫຼາຍ ບ່ອນນັ້ນຍັງມີຄວາມຊຸ່ມຊື່ນສູງ ອັນເນື່ອງມາຈາກຕົ້ນໄມ້ຄາຍນ້ຳອອກມາສູ່ອາກາດໂດຍຜ່ານປ່ອງໃບນັ້ນເອງ ເຮັດໃຫ້ບ່ອນນັ້ນບໍ່ອົບເອົ້າ ແລະ ເປັນໜ້າພັກເຊົາເອົາແຮງໃນຍາມເດີນຜ່ານແທ້ໃດ. ມາຮອດວັນນີ້ ປະເທດລາວຍັງມີເນື້ອທີ່ປ່າໄມ້ 41% ຊຶ່ງຍັງຢືນເຖິງຄວາມອຸດົມສົມບູນ ທັງດ້ານຊັບພະຍາກອນ ທຳມະຊາດດ້ານຊີວະນານາພັນຫຼາຍຢູ່ ທຽບໃສ່ປະເທດອອມຂ້າງ ຊຶ່ງພວກເຮົາທັງໝົດ ຕ້ອງໄດ້ປົກປັກຮັກສາເພື່ອໄວ້ເປັນມໍລະດົກອັນລຳຄ່າແກ່ຄົນລຸ້ນຫຼັງເໝືອນ

ດັ່ງທີ່ປູ່ຍາຕາຍາຍຂອງພວກເຮົາໄດ້ປົກປັກຮັກສາໄວ້ໃຫ້ພວກເຮົາໄດ້ຊົມໃຊ້ມາຮອດ
 ທຸກວັນນີ້ ຈົນເຮັດໃຫ້ການດຳລົງຊີວິດຂອງຄົນລາວ ແບບບໍ່ມີສ່ວນຮ່ວມຂອງຕົ້ນໄມ້ຈະ
 ເປັນໄປໄດ້ຍາກ ໂດຍສະເພາະໃນເຂດທ່າງໄກສອກຫຼີກ ບ່ອນທີ່ການເພິ່ງພາອາໄສທຳ
 ມະຊາດຍັງຢູ່ໃນລະດັບສູງຢູ່. ໃນປື້ມນີ້ ຜູ້ອ່ານຈະໄດ້ສຳພັດກັບລັກສະນະຂອງຕົ້ນ
 ໄມ້ ຈຳນວນໜຶ່ງ ໂດຍຜ່ານການສັງເກດແບບງ່າຍດາຍ. ຕົ້ນໄມ້ທີ່ບັນລະຍາຍມາໃນ
 ທີ່ນີ້ ອາດມີຖິ່ນກຳເນີດໃນເຂດເອເຊຍຕະວັນອອກສຽງໃຕ້ ຫຼື ໃນປະເທດເຮົາເອງ ຫຼື
 ແມ່ນຕົ້ນໄມ້ທີ່ມາຈາກຖິ່ນອື່ນແດນໄກ ແຕ່ຫາກຕິດພັນແລະໃກ້ຊິດກັບການດຳລົງຊີ
 ວິດຂອງຄົນລາວມາໄດ້ຫຼາຍ ເຊັ່ນຄົນ ຈົນຕົ້ນນັ້ນໆໄດ້ປັບຕົວຈາກສະພາບແວດລ້ອມ
 ເດີມຂອງມັນມາເຂົ້າກັບດິນພ້າອາກາດຂອງບ້ານເຮົາ ແລະ ຄົນເຮົາກໍໄດ້ປັບຕົວເຂົ້າ
 ກັບຕົ້ນພວກນັ້ນໄດ້ຢ່າງກົມກຽວ. ຜູ້ອ່ານຍັງຈະໄດ້ຮູ້ອີກວ່າ ຕົ້ນໄມ້ບາງຊະນິດທີ່ເຮົາ
 ຜ່ານກາຍທຸກວັນໂດຍບໍ່ໄດ້ສົນໃຈ ມີປະໂຫຍດຫຼາຍເກີນກວ່າເຮົາຄາດຄິດມາກ່ອນ.
 ຜູ້ຂຽນຫວັງຢ່າງຍິ່ງວ່າ ເມື່ອໄດ້ຮູ້ຈັກກັບຕົ້ນນັ້ນໆແລ້ວ ຄວາມເປັນຫວ່າງເປັນໄຍຕໍ່
 ຄວາມສຽງຕ່າງໆ ທີ່ກຳລັງຄຸກຄາມຕົ້ນໄມ້ທັງຫຼາຍທັງປວງຂອງບ້ານເຮົາ ຈະຊ່ວຍຊຸກ
 ດັນໃຫ້ພວກເຮົາ ມີການຊົມໃຊ້ແບບປະຢັດ, ຍືນຍົງ ແລະ ກຸ້ມຄ່າເຖິງທີ່ສຸດ ແລະ ມີ
 ແຜນປູກຕົ້ນໄມ້ ໃຫ້ເປັນປ່າເພື່ອທົດແທນ ແລະ ຄົນຄວາມອຸດົມສົມບູນໃຫ້ແກ່ທຳມະ
 ຊາດຂອງປະເທດເຮົາ ດັ່ງທີ່ເຄີຍເປັນຈຸດເອກອ້າງຈຸດໜຶ່ງຂອງປະເທດເຮົາຕະຫຼອດມາ.
 ໃນເວລານັ້ນເອງ ຄວາມງົດງາມໃນສາຍຕາ ຄວາມສະບາຍໃນໃຈ ແລະ ຄວາມສະ
 ຫງົບທາງສະຕິປັນຍາ ເປັນສິ່ງປະເສີດທີ່ສຸດ ຊຶ່ງພວກເຮົາສາມາດສ້າງເອງໄດ້.

ຕົ້ນໄມ້ຄາຍນ້ຳອອກຜ່ານປ່ອງໃບ

ຮູບ 1: ແຜນວາດການດູດ
 ແລະ ຄາຍນ້ຳອອກສູ່ອາກາດຂອງຕົ້ນໄມ້

ຮາກດູດເອົານ້ຳເຂົ້າ

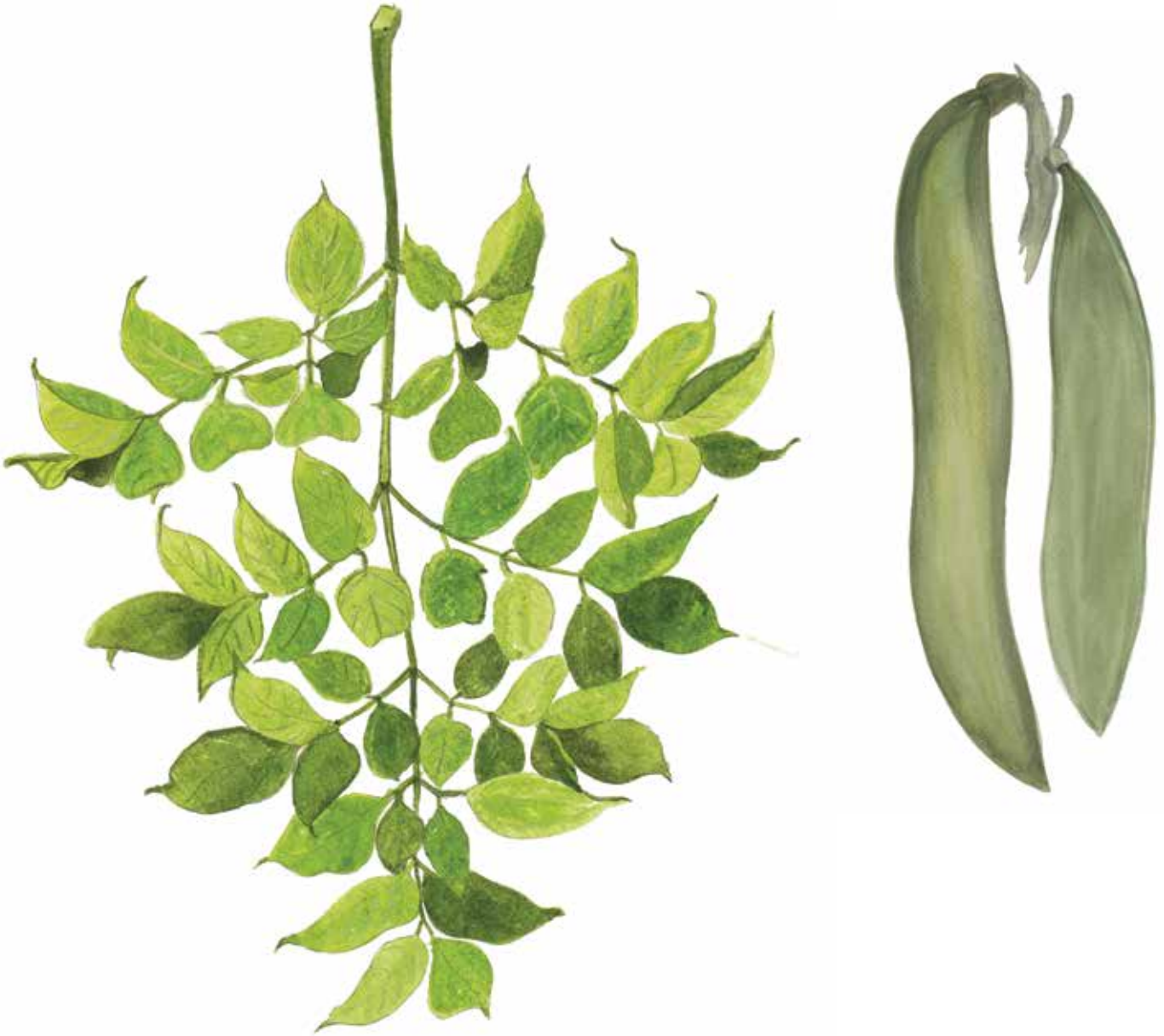

ຕົ້ນໝາກລິ້ນໄມ້ [Ton Maklinmai]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Oroxylum indicum*

ຊື່ທົ່ວໄປເປັນພາສາອັງກິດ: Broken bones plant, Indian calosanthes, Indian trumpet flower, Midnight horror, *Oroxylum*, Tree of Damocles

ໃຜໆທີ່ບໍ່ເຄີຍຮູ້ຈັກກັບພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ ເມື່ອເຫັນມັນຄັ້ງທຳອິດ ກໍຈະເຂົ້າໃຈໂລດວ່າ ເປັນຫຍັງພົ້ນຈິ່ງເອີ້ນຊື່ຕົ້ນນີ້ວ່າຕົ້ນໝາກລິ້ນໄມ້ ຍ້ອນໝາກຂອງມັນນີ້ເອງທີ່ມີຮູບຊົງ ຄືກັບລິ້ນທີ່ເຮັດດ້ວຍໄມ້. ແມ່ນໄມ້ຍືນຕົ້ນຂະໜາດນ້ອຍ, ຮ່ວມຕະກູນ ກັບຕົ້ນດອກ ແຄຂົນ, ຕົ້ນດອກປົບ, ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ. ຄວາມສູງແຕ່ 5 ເຖິງ 12 ມ, ແຕກງ່າບໍ່ຫຼາຍ, ງ່າ ສັ້ນຕາກອອກຢູ່ປາຍໆຂອງຕົ້ນ. ໃບຈຸ່ມຢູ່ສ່ວນປາຍຂອງຕົ້ນເຊັ່ນດຽວ, ໃບໜຶ່ງໆມີຂະ ໜາດໃຫຍ່ເພາະແມ່ນໃບປະສົມຊ້ອນສາມຂັ້ນ, ກ້ານໃບຍາວ ແລະ ອວບນ້ຳ, ແຜ່ນໃບ ຍ່ອຍເວລາຍັງອ່ອນ ມີສີຂຽວອ່ອນອົມສີນ້ຳຕານ ບາດແກ່ອອກສີຂຽວເຂັ້ມ. ດອກໃຫຍ່ ສີເຫຼືອງອ່ອນແກມສີມ່ວງອ່ອນ, ກົບດອກໜາ, ເວລາບານຈະປົ້ນ ແລະ ຫຼອບເຂົ້າຫາຕີນ ຂອງດອກ, ດອກອອກເປັນຊໍ່ ຈັບກັນຖິ່ງຢູ່ປາຍຂອງງ່າທີ່ສູງ ພົ້ນເດັ່ນຂຶ້ນກວ່າງ່າອື່ນໆ, ມີ 10 ຫາ 15 ດອກ ຕໍ່ງ່າໜຶ່ງ ແລະ ທະຍອຍບານກັນເປັນຊຸດໆ. ງ່າທີ່ຖິຊໍ່ດອກ ບໍ່ມີໃບ ເລີຍ, ເມື່ອດອກບານ ແລະ ລົ່ນໝົດແລ້ວງ່ານັ້ນໆກໍຍັງໂລ້ນເປົ່າ ແລະ ຕັ້ງຂຶ້ນສູ່ທ້ອງຟ້າ ຈົນກວ່າມັນຈະຫັກດ້ວຍມັນເອງຕາມການເວລາ. ດັ່ງນັ້ນ ເມື່ອເວລາເຮົາສັງເກດຕົ້ນລິ້ນ ໄມ້ ເຮົາກໍຈະແນມເຫັນງ່າທີ່ມີດອກໃນປີນີ້ ປະປົນຢູ່ກັບງ່າທີ່ຖິດອກໃນປີຜ່ານໆມາ, ງ່າດັ່ງກ່າວທັງໝົດ ພົ້ນລິ້ນສ່ວນອື່ນໆຂອງ ຕົ້ນຢ່າງສະດຸດຕາ. ດອກ ຂະຫຍາຍເປັນ ໝາກຊຶ່ງຈັບຢູ່ຕາມທີ່ດອກໄດ້ຈັບຢູ່ກ່ອນໜ້ານັ້ນ, ໝາກ ມີຈຳນວນ 1 ຫາ 4 (ສູງສຸດ) ຕໍ່ງ່າໜຶ່ງ. ໝາກ ເປັນຝັກຍາວ, ແປ, ມີສີຂຽວອ່ອນ, ເມື່ອແກ່ ມັນອອກສີຂຽວຊຳກຳ. ໝາກໜຶ່ງ ບັນຈຸແກ່ນຈຳນວນຫຼາຍ, ຈັດລຽນກັນເປັນລະບຽບສຸດຊົ່ວລວງຍາວຂອງ ໝາກ. ແກ່ນເປັນເມັດແປ ອ້ອມຮອບດ້ວຍແຜ່ນບາງໆຄ້າຍແຜ່ນແພໄໝ, ມີສີຂາວ ເພື່ອຊ່ວຍໃຫ້ແກ່ນປົວໄປໄດ້ໂກ ອັນຈະເຮັດໃຫ້ການແຜ່ກະຈາຍພັນຂອງຕົ້ນລິ້ນໄມ້ ເປັນໄປໄດ້ໃນຂອບເຂດກວ້າງ. ຕົ້ນລິ້ນໄມ້ ມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ປະເທດອິນເດຍພົບຢູ່ຕາມ ຕົ້ນພູເຂົາຮິມະໄລ, ຍັງພົບຢູ່ປະເທດບູຖານ, ພາກໃຕ້ຂອງປະເທດຈີນ, ໃນເຂດອິນດູ ຈີນ, ໃນດິນແດນຂອງປະເທດມາເລເຊຍ ແລະ ຍັງພົບໃນປະເທດສີລັງກາອີກ. ຕົ້ນໄມ້ ຊະນິດນີ້ເກີດບໍ່ເລືອກດິນ, ມີຢູ່ຕາມບ່ອນດິນເປົ່າວ່າງ ແລະ ໃນປ່າຫຼາກຫຼາຍປະເພດ. ທຸກພາກສ່ວນຂອງຕົ້ນໝາກລິ້ນໄມ້ມີກິ່ນຂົວເລັກນ້ອຍ, ຊາວລາວໃຊ້ຍອດອ່ອນ, ດອກ ແລະ ໝາກເປັນຜັກກັບທີ່ແຊບຊ້ອຍຍ້ອນມີຣິດຂົມອ່ອນໆ ແລະ ກິ່ນຂົວ ອັນເປັນເອກ ກະລັກສະເພາະຕົວ ຫຼັງຈາກທີ່ເຮັດໃຫ້ສຸກດ້ວຍວິທີເຜົາ ຫຼື ລວກກ່ອນ.

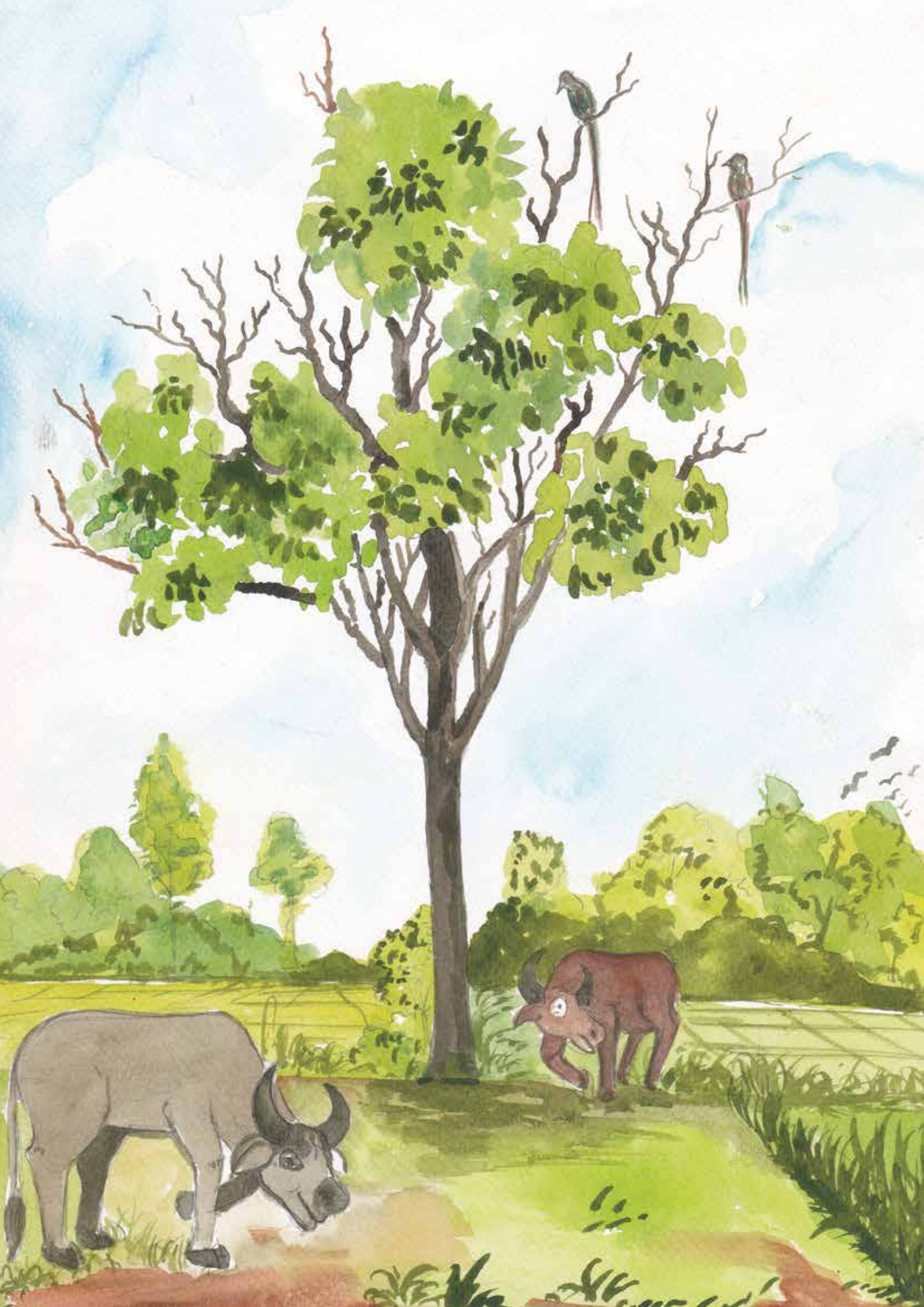

ນອກນັ້ນ ສ່ວນອື່ນຂອງຕົ້ນ ເຊັ່ນ: ຮາກ, ເປືອກລຳຕົ້ນ ແລະ ແກ່ນ ຍັງເປັນສ່ວນປະກອບສຳຄັນໃນຕຳລາຢາພື້ນເມືອງຕາມສູດຂອງປະເທດອິນເດຍ, ຈີນ ແລະ ສີລັງກາ ໄດ້ຫຼາຍເຊັ່ນຄືນມາແລ້ວ. ພິເສດ ກິ່ງ ງ່າຂອງຕົ້ນລີ້ນໄມ້ຍັງເປັນບ່ອນທີ່ໂຕເຈຍມັກແວ່ພັກເຊົາໃນຍາມກາງຄືນ ຊຶ່ງເຮັດໃຫ້ສີຊ້ຳກຳຂອງຕົ້ນໄມ້ຊະນິດນີ້ແຮງເພີ່ມທະວີຂຶ້ນ.

- ຮູບ 1: ຮູບຊົງລວມຂອງຕົ້ນໝາກລີ້ນໄມ້
- ຮູບ 2: ຮູບໃບ
- ຮູບ 3: ຮູບໝາກລີ້ນໄມ້
- ຮູບ 4: ຮູບຊໍ່ດອກ ແລະ ດອກລີ້ນໄມ້

ຕົ້ນໝາກລິ້ນໄມ້ ສູງແຕ່ 5 ເຖິງ 12 ມ, ທົ່ວຕົ້ນ ມີກິ່ນຂົວເລັກນ້ອຍ, ຕົ້ນໝາກລິ້ນໄມ້ ມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ປະເທດອິນເດຍ, ໃຊ້ເປັນອາຫານ, ໃຊ້ປະກອບໃນຕຳລາຢາພື້ນເມືອງ ຂອງປະເທດ ອິນເດຍ, ຈີນ ແລະ ສີລັງກາ ໄດ້ຫຼາຍເຊັ່ນຄົນມາແລ້ວ.

ຕົ້ນສົ້ມມໍ [Ton Sommo]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: Terminalia chebula

ຊື່ທົ່ວໄປ ເປັນພາສາອັງກິດ: Black myrobalan, Chebulic myrobalan

ຕົ້ນສົ້ມມໍ ແມ່ນໄມ້ຍືນຕົ້ນຮ່ວມຕະກຸນດຽວກັນກັບຕົ້ນແຫນ, ຕົ້ນຫູກວາງ, ເຄືອສະມັງ ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ. ຕົ້ນສົ້ມມໍ ເປັນໄມ້ຍືນຕົ້ນຊະນິດໜຶ່ງ ຊຶ່ງເປັນທີ່ຮູ້ຈັກດີສົມຄວນຈາກຄົນ ລຸ້ນເກົ່າຫຼາຍກວ່າລຸ້ນໃໝ່ ຫຼື ຄົນລຸ້ນໃໝ່ພໍທີ່ຈະຮູ້ແດ່ກໍແມ່ນຜູ້ທີ່ ມາຈາກຊົນນະບົດ ເພາະຕົ້ນໄມ້ຊະນິດນີ້ຍັງພໍຫຼົງເຫຼືອຢູ່ຕາມແຄມໄຮ່ປາຍນາບອນທີ່ມັນຫາກເກີດເອງມາ ແຕ່ເດີມຂອງມັນ. ຕົ້ນສົ້ມມໍ ມີບາງລັກສະນະທີ່ພໍຈະຊ່ວຍໃນການຈຳແນກມັນໄດ້ ເຊັ່ນ ຕົ້ນມີຄວາມສູງ 15-20 ມ, ມີໜ້າຕັດຂອງລຳຕົ້ນ ກວ້າງແຕ່ 60-80 ຊມ. ລຳຕົ້ນເປັນທໍ ກົມ ສີນ້ຳຕານອອກດຳ, ເປືອກແຕກເຫີບ, ງ່າຕາກອອກທຸກທິດ, ຄິດໂງ່ ແລະ ມີງ່າຍ່ອຍ ຫຼາຍ ທັງສັບສົນອີກ. ກິ່ງອອນ ແລະ ຍອດມີຂົນສີນ້ຳຕານອອກແດງ ຢັງຢາຍຢູ່ທົ່ວ.

ໃບ ເປັນໃບດຽວ ຈັບພາບກັນ ຫຼື ເກືອບພາບ, ໃບມີກ້ານຍາວ, ແຜ່ນໃບຫຍາບ, ຕີນໃບ ບໍ່ສະເໝີກັນ, ໃບ ສີຂຽວແຈ້ງ, ກ່າງໃບຫ່າງກັນແລະແນມເຫັນຈະແຈ້ງ, ໃບລົ່ນໄລຍະ ຍາວຕະຫຼອດລະດູແລງ ເຮັດໃຫ້ເຫັນງ່າຫຼ້ອນສິນລະວົນກັນຢູ່. ດອກມີ ສີຂາວໄຂ່ອອກ ຢູ່ປາຍກິ່ງ, ມີຂະໜາດນ້ອຍ, ດົກໜາ, ຈັບກັນຖິ່ງໃນພົ້ວແຕກແໜງ. ໝາກເປັນໜ່ວຍ ແຂງຮູບກົມຍາວເລັກນ້ອຍ ປາຍສ້ວຍແຫຼມ ແລະ ມີຮ່ອງຕາມລວງຍາວ ຂັ້ນກັບນູນ ຕາມລວງຍາວເຊັ່ນດຽວ, ເວລາດິບ ໝາກອອກສີຂຽວອອນແກມສີເຫຼືອງເວລາແກ ຫຼື ສຸກ ໝາກ ເລີ້ມມີຈຸດດ່າງດຳເປັນຍ່ານໆ ຈົນກ້າວໄປຫາມີສີຊໍ້າກຳ ແລະ ດຳ. ຕົ້ນສົ້ມມໍ ມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ເຂດເອເຊຍໃຕ້ ແລະ ສ່ວນໜຶ່ງຂອງເຂດເອເຊຍຕາວັນອອກສຽງໃຕ້, ດັ່ງໄດ້ພົບພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ຢູ່ໃນປະເທດ ອິນເດຍ ແລະ ເນປານ, ພົບຢູ່ແຂວງ ຢຸນນານ ປະເທດຈີນ, ປະເທດມາເລເຊຍ, ໄທ, ກຳປູເຈຍ, ຫວຽດນາມ ແລະ ລາວ. ພັນໄມ້ ຊະນິດນີ້ເກີດໃນປ່າດົງດິບແລ້ງ, ປ່າປະສົມປ່ຽນໃບ, ປ່າໂຄກຕິບ ຊາວໄຮ່ຊາວນາຍັງ ເອົາມາປູກແຄມໄຮ່ແຄມສວນເພື່ອສະດວກຢາກໃຊ້. ໃນບັນດາປະເທດທີ່ກ່າວມາຂ້າງ ເທິງນີ້ ຕົ້ນສົ້ມມໍ ເປັນທີ່ຮູ້ຈັກຫຼາຍຍ້ອນສັບພະຄຸນທາງການຢາຂອງໝາກສົ້ມມໍນີ້ເອງ ຈົນເຜົ່າຕ່າງໆຕັ້ງຊື່ຂອງຕົ້ນນີ້ຕາມພາສາຂອງເຜົ່າຂອງຕົນເອງເລີຍ. ໄດ້ມີການເລົ່າ ຂານກັນວ່າ ໃນເວລາທີ່ພຣະພຸດທະເຈົ້າກຳລັງນັ່ງພາວັນນາຢູ່ກ່ອນທີ່ຈະບັນລຸອໍລະຫັນ ເພິ່ນໄດ້ອິດອາຫານຢ່າງເຂັ້ມງວດ ຈົນມີອາການອອນເພຍຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ, ເພິ່ນຈຶ່ງໄດ້ ບໍລິໂພກໝາກສົ້ມມໍ ຊຶ່ງໄດ້ເຮັດໃຫ້ອາການອອນເພຍດັ່ງກ່າວບັນເທົາລົງຢ່າງໜ້າ ອັດສະຈັນ. ດັ່ງນັ້ນ ບໍ່ວ່າແຕ່ໃນສະໄໝໃດ ໝາກສົ້ມມໍ ກໍຍັງແມ່ນຊັ້ນສ່ວນທີ່ຖືກນຳໃຊ້

ຫຼາຍກວ່າໝູ່, ທັງເປັນອາຫານ ກິນນວນສົດໆ ຊຶ່ງມີຮົດຝາດຍ້ອນຕົ້ນສີ່ມມໍ ບັນຈຸສານ
ຕາແນ້ງຫຼາຍ ແຕ່ເມື່ອກິນໄດ້ໄລຍະໜຶ່ງຮົດຫວານ ຍັງສືບຕໍ່ຊຸ່ມໃນຄໍໄປນານອີກດ້ວຍ.
ຫຼາຍປະເທດທີ່ໄດ້ກ່າວມາຂ້າງເທິງໄດ້ດອງໝາກນີ້ໄວ້ໃນນ້ຳສີ່ມ ຫຼື ນ້ຳເກືອ ເພື່ອການ
ບໍລິໂພກນອກລະດູການອີກ. ນອກຈາກໃຊ້ບໍລິໂພກແລ້ວ ໝາກສີ່ມມໍ, ຮາກ ແລະ ເປືອກ
ລຳຕົ້ນ ຍັງເປັນສ່ວນປະກອບໃນຕຳລາຢາພື້ນເມືອງຂອງຫຼາຍເຜົ່າໃນປະເທດອິນເດຍ,
ໃນປະເທດສີລັງກາ, ໃນຕຳລາຢາຂອງຊາວຕີເບດ, ໃນຕຳລາຢາຂອງຊາວໄທ ແລະ ຂອງ
ຊາວລາວ,... ມາໄດ້ຊ້ານານແລ້ວ. ສຸດທ້າຍ ເນື້ອໄມ້ຊຶ່ງມີສີເທົາອອກແດງກໍຍັງໃຊ້ເຮັດ
ເພີນີເຈີທີ່ສວຍງາມໄດ້, ໝາກແຫ້ງກໍເປັນສ່ວນປະກອບໃນສານຟອກຫັງ. ຍ້ອນສັບພະ
ຄຸນຫຼາກຫຼາຍຢ່າງນີ້ເອງຜູ້ຄົນຈຶ່ງຢາກມີພັນໄມ້ສີ່ມມໍໄວ້ໃກ້ຕົວຮອດເທົາທຸກວັນນີ້.

ຕົ້ນສີ່ມມໍ ມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ເຂດເອເຊຍໃຕ້ ແລະ ເອເຊຍຕະວັນອອກສຽງໃຕ້, ບ່ອນ
ມີລະດັບສູງແຕ່ 50 - 800 ມ. ໝາກສີ່ມມໍມີສັບພະຄຸນດ້ານການຢາຫຼາຍຢ່າງ
ເຊັ່ນ ສຳລັບປິ່ນປົວລຳໃສ້, ໃຊ້ເປັນຢາລະບາຍ, ບຳລຸງຫົວໃຈ, ຂ້າແມ່ທ້ອງ, ໃຊ້
ພື້ນຟູຮ່າງກາຍ, ໃຊ້ເປັນຢາບຳລຸງທາງເພດ,...

ຮູບ 1: ຮູບລວມຂອງຕົ້ນສີ່ມມໍ
ຮູບ 2: ຮູບໝາກສີ່ມມໍຍັງອ່ອນ

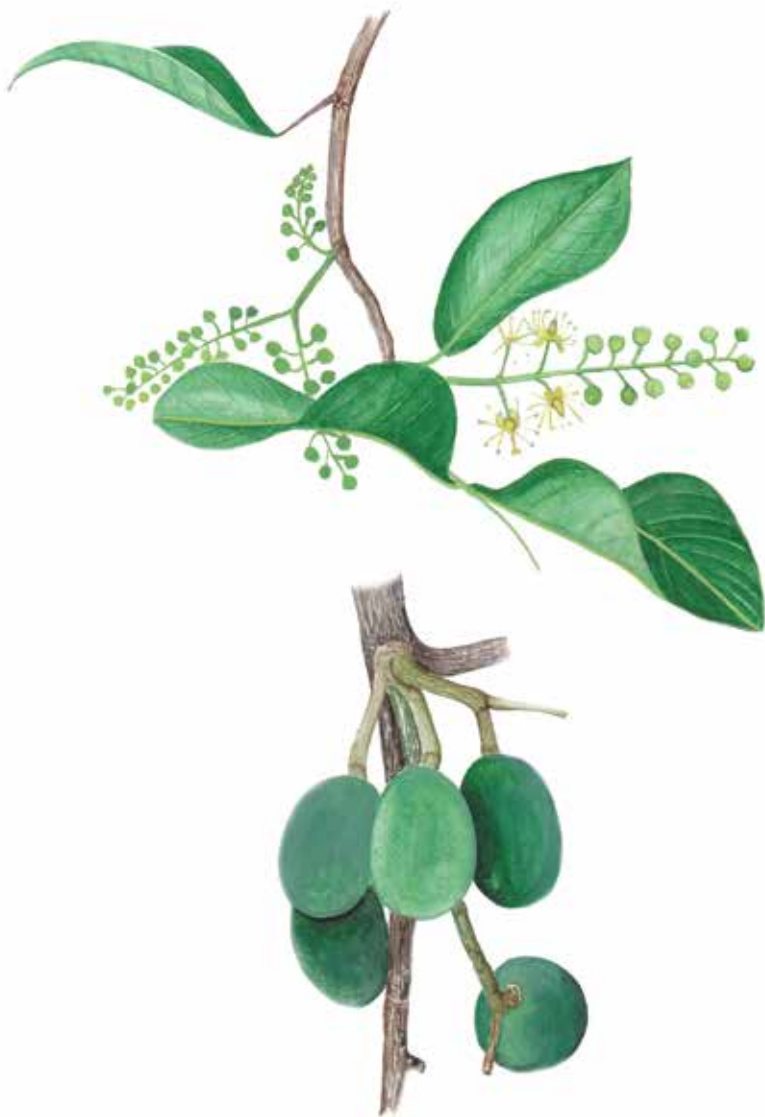
ຕົ້ນບົກ [Ton Bok]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Irvingia malayana*

ຊື່ທົ່ວໄປ ເປັນພາສາອັງກິດ: Wild mango, African mango

ຕົ້ນບົກ ເປັນຕົ້ນໄມ້ທີ່ໃຜຢາກຮູ້ດີ ເພາະເວລາຍັງເປັນເດັກນ້ອຍ ເຂົາມັກຈະເອົາພ້າ ຜ່າ ແກ່ນໝາກບົກ ເພື່ອເອົານວນຢູ່ໃນມາຂົ່ວກິນ ຊຶ່ງເປັນສິ່ງທີ່ຝັງໃນຄວາມຊົງຈໍາຂອງ ເດັກນ້ອຍຄົນລາວເກືອບທຸກຄົນ. ຕົ້ນບົກ ເປັນໄມ້ຍືນຕົ້ນຂະໜາດກາງ ຫາຂະໜາດ ໃຫຍ່, ສູງປະມານ 35 ມ, ໜ້າຕັດ 1.50 ຫາ 2.00 ມ. ລໍາຕົ້ນ ເປັນທໍ່ກົມ ສີໝິ່ນແກມ ສີນໍ້າຕານ, ເປືອກກ້ຽງ. ເມື່ອເປັນຕົ້ນແກ່ຫຼາຍປີ ຕົ້ນຕົ້ນ ມີປົກຮາກ ເຮັດໃຫ້ຕົ້ນບົກ ຫົນທານຕໍ່ພ້າຝົນລົມແດງໄດ້ດີພໍສົມຄວນ. ຕົ້ນບົກ ເປັນຕົ້ນ ທີ່ມີອາຍຸຫຼາຍປີ, ເຕີບ ໃຫຍ່ບໍ່ໄວປານໃດ, ງ່າ ກໍ່ບໍ່ຫຼາຍ ທັງຄົດ ທັງໂງ, ບໍ່ຕາກອອກ ຄືເພື່ອນໆ, ເຮັດໃຫ້ບຸ້ມໃບ ດົກໜາຢູ່ໃນບໍລິເວນແຄບໆອ້ອມລໍາຕົ້ນ ແລະ ບໍ່ເປັນຮູບຊົງຈະແຈ້ງ, ເປັນໄມ້ປຸ່ນໃບ ໃນໄລຍະສັ້ນໆ. ໃບ ແມ່ນໃບດຽວຈັບສະຫຼັບກັນ, ແຜ່ນໃບດ້ານເທິງ ມີສີຂຽວເຫຼື້ອມ, ກ່າງມີສີອອກເຫຼືອງເຫັນແຈ້ງ, ສວນພື້ນໃບອອກສີໂໝກໆ. ດອກ ຂະໜາດນ້ອຍອອກ ເປັນຂໍ້ສັ້ນໆ ສີຂາວແກມສີຂຽວ. ດອກອອກກ່ອນໃບອອນ ເລັກນ້ອຍ, ດອກມີຈໍານວນ ຫຼາຍໃນຂໍ້ໜຶ່ງໆ. ເມື່ອເປັນໝາກໆໃຫຍ່ກວ່າດອກຫຼາຍເທົ່າ, ຮູບຮ່າງຄ້າຍໝາກມ່ວງ ນ້ອຍ, ຍາວ 4 ຫາ 6 ຊມ. ເປັນໝາກມີເນື້ອ, ເວລາຍັງດິບ ໝາກມີສີຂຽວ ບາດແກ່ ອອກສີເຫຼືອງ, ມີກິ່ນຫອມອ່ອນໆ, ໝາກ ມີແກ່ນຄືກັນກັບໝາກມ່ວງເລີຍ. ໝາກເປັນ ທີ່ນິຍົມຂອງສັດສາວາສິ່ງທີ່ກິນໝາກໄມ້ເປັນອາຫານທັງຫຼາຍ ທັງສັດໃຫຍ່, ສັດນ້ອຍ ຕະຫຼອດຮອດແມງກະເບື້ອ ແລະ ມົດແມງອື່ນທັງຫຼາຍພາກັນມາຕອມ ຫຼື ໂຮມກັນ ຢູ່ຮິມຕົ້ນບົກ ເພື່ອກິນໝາກສຸກ. ໂດຍສະເພາະພວກສັດຄ້ຽວເອື້ອງ ທັງກິນໝາກບົກ ທັງຄາຍແກ່ນອອກປະກັບທີ່, ແກ່ນ ນັ້ນກໍ່ແຫ້ງໄປເອງຕາມທໍາມະຊາດຂອງມັນ ແລະ ແມ່ນແກ່ນນີ້ເອງທີ່ພວກເຮົາ ເອົາມາຜ່າກິນນວນຂອງມັນ. ນວນກໍ່ບໍ່ແມ່ນອື່ນໄກ ແມ່ນ ກີບລ້ຽງທີ່ມີໃນແກ່ນນັ້ນເອງ ຊຶ່ງເປັນບ່ອນສະສົມທາດແຮເພື່ອໄວ້ຫຼໍ່ລ້ຽງເບ້ຍນ້ອຍ ເວ ລາທີ່ແກ່ນໝາກບົກຫາກປົ່ງໜໍ່ເປັນເບ້ຍນ້ອຍອອກມາສູ່ໂລກພາຍນອກ. ຕົ້ນບົກພົບ ໃນປ່າດົງດິບແລ້ງ ຫຼື ປ່າພື້ນພູໃໝ່ ມັກຢູ່ປະປົນກັບຕົ້ນເຄັງ, ກັບໄມ້ປ່ອງ. ພັນໄມ້ຊະ ນິດນີ້ເກີດໃນເຂດເອເຊຍຮ້ອນ ແລະ ຊຸມ ດັ່ງປະເທດ ມາເລເຊຍ, ອິນໂດເນເຊຍ, ໄທ, ມຽນມາ, ອິນເດຍ, ຫວຽດນາມ ແລະ ລາວ. ນອກນັ້ນ ຍັງພົບໃນທະວີບອາຟຼິກກາອີກ. ຊື່ນສ່ວນທີ່ນໍາໃຊ້ແມ່ນແກ່ນໝາກບົກຊຶ່ງບັນຈຸໄຂມັນສູງ ແລະ ທາດໂປຼເຕອິນ ອີກ. ບໍ່ມີແຕ່ຢູ່ປະເທດເຮົາ ທີ່ຮູ້ຈັກບໍລິໂພກແກ່ນຂອງໝາກບົກ ເຊັ່ນຢູ່ໃນບາງປະເທດ ຂອງທະວີບອາຟຼິກກາ ເພິ່ນຍັງປຸງແຕ່ງແກ່ງຈາກນວນທີ່ຂົ່ວແລ້ວ ຫຼື ບົດນວນແລ້ວ

ຕຳເຂົ້າກັນ ເພື່ອເອົາລາດໜ້າເຂົ້າຈີ່ ເອີ້ນອີກວ່າໂຊໂກເລດ ສູດຂອງປະເທດກາບົງ.
 ຈາກນວນຂອງໝາກບົກ ເພິ່ນຍັງບົບເອົານໍ້າມັນອີກ ເພື່ອໃຊ້ເຮັດສະບູ ແລະ ທຽນໄຂ
 ໄດ້ອີກ. ຊັ້ນສ່ວນທີສອງທີ່ ເພິ່ນນຳໃຊ້ ແມ່ນໄມ້ແຕ່ບໍ່ນິຍົມໃຊ້ເຂົ້າໃນການກໍ່ສ້າງ
 ແຕ່ໃຊ້ເຮັດຖ່ານ ດີລະດັບໜຶ່ງ.

- ຮູບ 1: ຮູບຊົງລວມຂອງຕົ້ນບົກ
- ຮູບ 2: ຮູບໃບ, ດອກ ແລະ ໝາກອ່ອນ
- ຮູບ 3: ຮູບແກ່ນໝາກບົກ ແລະ ນວນ ຫຼື ກີບລ້ຽງ
- ຮູບ 4: ຮູບເດັກນ້ອຍຜາໝາກບົກ

ຕົ້ນບົກມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ເອເຊຍເຂດຮ້ອນ ແລະ ຊຸ່ມ. ແກ່ນມີໄຂມັນສູງ ແລະ ທາດໂປຼເຕອິນ, ແກ່ນ ໃຊ້ເປັນອາຫານ, ໝາກເປັນອາຫານສັດ, ໄມ້ໃຊ້ເຮັດຖານດັງໄຟດີລະດັບໜຶ່ງ.

ຕົ້ນໝາກຂາມ [Ton Makkhame]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Tamarindus indica*

ຊື່ທົ່ວໄປ ເປັນພາສາອັງກິດ: Tamarind tree

ຕົ້ນໝາກຂາມ ຮ່ວມສາຍຍາດດຽວກັບຕົ້ນຄູນ, ຕົ້ນຂີ້ເຫຼັກ,... ແຕ່ ຕົ້ນຂາມເປັນຕົ້ນທີ່ພົບເຫັນ ແລະ ຮູ້ຈັກດີໃນຫຼາຍໆປະເທດໃນເຂດຮ້ອນທົ່ວໂລກກວ່າເພື່ອນໆ ໃນຕະກຸນດຽວກັນ. ຢູ່ຕາມທຳມະຊາດ ຕົ້ນຂາມເປັນໄມ້ຍືນຕົ້ນທີ່ໃຫຍ່, ສູງເຖິງ 30 ຫາ 40 ມ ແຕ່ເພື່ອຈະມີຂະໜາດພໍປານນີ້ ຕ້ອງໄດ້ໃຊ້ເວລາຫຼາຍ ເພາະຕົ້ນຂາມເປັນຕົ້ນທີ່ໃຫຍ່ຊ້າ ແຕ່ມີອາຍຸຍືນ. ໜ້າຕັດສາມາດຮອດ 1.50 ຫາ 2 ມ. ລຳຕົ້ນ ຮູບທໍ່ກົມ, ແຕກຟຸ່ມໄປແຕ່ລຸ່ມໆ, ເປືອກສີໝົນແກ່ ແຕກເທິບຕົ້ນ. ສ່ວນຫຼາຍຈະເຫັນວາລຳຕົ້ນແບ່ງເປັນສອງແງ່ມແຕ່ຕ່ຳໆ ຂອງ ຕົ້ນໄປ. ໃບຂາມເປັນໃບປະສົມ, ຈັບສະຫຼັບກັນ, ໃບຍ່ອຍມີຈຳນວນ 12 - 30 ໃບ, ໃບຍ່ອຍຈັບພາບກັນ, ໃບລົ່ນຕະຫຼອດລະດູແລ້ງ. ໃບອ່ອນ ມີສີຂຽວອ່ອນແກມສີເຫຼືອງອ່ອນ, ໃບແກ່ສີຂຽວເຂັ້ມ, ພື້ນໃບເປັນສີໂໝກໆ. ເວລາຄຳໃບຍ່ອຍຫຸບເຂົ້າກັນ ຄ້າຍເໝືອນວ່າມັນອັດຕໍ່ຂ້າງນອກ. ດອກອອກເປັນຊໍ່ສັ້ນໆຈັບລຽນຢູ່ ຕາມກິ່ງ, ມີ 5 ຫາ 10 ດອກຕໍ່ຊໍ່. ດອກອອກສີເຫຼືອງອ່ອນ ແກມສີຂາວໄຂ່, ມີແຊກສີແດງຢູ່ຕາມກົບດອກ ເຮັດໃຫ້ນົກເຖິງດອກເຜີ້ງ. ຈຸດນີ້ເປັນລັກສະນະໜຶ່ງທີ່ເຮັດໃຫ້ມັນແຕກຕ່າງຈາກເພື່ອນໆໃນຕະກຸນດຽວກັນ. ເວລາເປັນໝາກ ແມ່ນປະເພດຝັກ, ເວລາຍັງອ່ອນ ໝາກເປັນຝັກແປ, ມີສີຂຽວອ່ອນແກມສີນ້ຳຕານ, ບາດເວລາສຸກໝາກມີສີນ້ຳຕານ ແລະ ເປັນຝັກກົມ, ເປັນຂໍ້ໆ, ແຕ່ລະຂໍ້ມີແກ່ນ 1 ເມັດ. ທັງໝົດໃບອ່ອນ, ດອກ ແລະ ໝາກອ່ອນມີຣິດສີ່ມ ໂດຍສະເພາະໝາກອ່ອນ. ໂດຍທົ່ວໄປໝາກຂາມສຸກມີຣິດສີ່ມ, ສີ່ມຫວານ ຫຼື ຣິດຫວານ, ແຕ່ໃນພັນບຸງແຕ່ງໃໝ່ຈະແມ່ນຣິດຫວານ ຫຼາຍກວ່າ. ຖ້າເກີດ ຫຼື ບູກແບບທຳມະຊາດ ໝາກທີ່ມີຣິດຫວານ ຈະຂ້ອນຂ້າງຫາຍາກແດ່, ແຕ່ເຖິງຈະມີຣິດຫວານ ຫຼື ຣິດສີ່ມ ຕົ້ນຂາມ ທັງຕົ້ນກໍ່ມີຄຸນປະໂຫຍດມະຫາສານ ແລະ ມີສັບພະຄຸນອັນດຽວກັນ. ປະກົດວ່າໝາກ ທີ່ໄດ້ຈາກພັນເກີດຢູ່ເຂດເອເຊຍເປັນຝັກຍາວກວ່າ ແລະ ມີແກ່ນ 6-12 ເມັດ (ບໍ່ນັບໝາກຂາມຂໍ້ດຽວ), ສ່ວນວ່າ ພັນທີ່ເກີດຢູ່ອາຟຼິກກາ ມີແກ່ນ 1-6 ເມັດເທົ່ານັ້ນ ແລະ ໜ່ວຍຝັກເອງກໍ່ແປກວ່າ. ຮອດປະຈຸບັນ ແມ່ນປະເທດອິນເດຍເປັນຜູ້ຜະລິດສິ່ງອອກລາຍໃຫຍ່ລະດັບ 1 ຂອງໂລກ. ເດີມ ຕົ້ນຂາມມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ເຂດຮ້ອນຂອງທະວີບອາຟຼິກກາ, ເກີດຕາມທຳມະຊາດໃນປະເທດ ຊູດານ, ຕໍ່ມາຖືກນຳໄປບູກ ຢູ່ປະເທດໃກ້ຄຽງແລ້ວແຜ່ຂະຫຍາຍມາເຖິງທະວີບເອເຊຍ ໂດຍແມ່ນເຂດເອເຊຍໃຕ້ ແລະ ເຂດເອເຊຍຕະວັນອອກສຽງໃຕ້ແລ້ວແຜ່ໄປເຖິງພາກໃຕ້ຂອງປະເທດຈີນ ແລະ ໃຕ້ຫວັນ ການບູກ

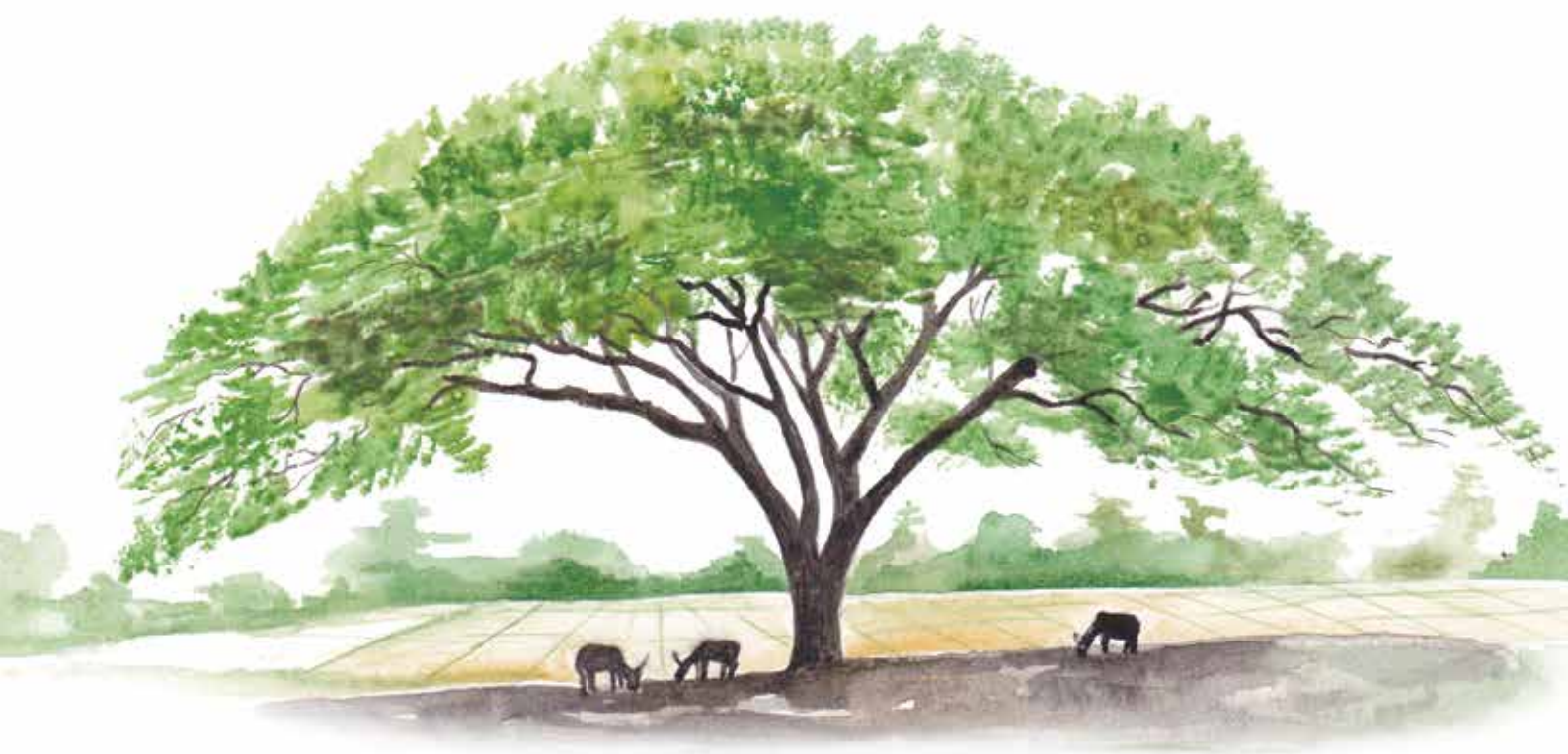
ໄດ້ແຜ່ລາມໄປຮອດເຂດອາເມຣິກາກາງ ໃນສັດຕະຫວັດ ທີ 16-17 ແລະ ປະຈຸບັນ ຫຼາຍປະເທດໃນເຂດນີ້ກໍກໍາລັງປູກເປັນສິນຄ້າຢ່າງກວ້າງຂວາງ. ສະເພາະໃນເຂດເອເຊຍໃຕ້ ແລະ ເຂດເອເຊຍ ຕະວັນອອກສ່ຽງໃຕ້ ການເອົາພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ມາປູກ ແມ່ນໄດ້ມີມາຫຼາຍພັນປີແລ້ວ ຈົນພັນນັ້ນໄດ້ປັບຕົວ ແລະ ເກີດເອງໃນທຳມະຊາດຂອງເຂດເອເຊຍໄປແລ້ວ. ຄວາມຄຸ້ນເຄີຍຂອງຊຸມຊົນຕໍ່ກັບຕົ້ນໝາກຂາມ ກໍມີຫຼາຍ ໃນຊີວິດປະຈຳວັນຫຼາຍ ບໍ່ວ່າທັງດ້ານອາຫານ, ຢາສະໝູນໄພ, ການຜະລິດເຄື່ອງໃຊ້ໃນຄົວເຮືອນ ແລະ ການກໍ່ສ້າງ ອັນເຮັດໃຫ້ແຕ່ລະປະເທດ ມີຊື່ຂອງຕົ້ນໝາກຂາມຕາມພາສາຂອງຕົນເອງໄປໝົດເລີຍ. ຊັ້ນສ່ວນທີ່ຖືກນຳໃຊ້ຫຼາຍກວ່າໝູ່ແມ່ນໝາກ ຊຶ່ງໃຊ້ບໍລິໂພກສົດໆ, ທັງດິບ ແລະ ສຸກ, ຍັງສາມາດແປຮູບໄດ້ຫຼາຍຢ່າງ. ຕໍ່ມາແມ່ນໃບອ່ອນ ແລະ ນວນຂອງໝາກສຸກ ເພື່ອເອົາຮິດສົ້ມໃນອາຫານ. ສ່ວນວ່າໃບແກ່ໃຊ້ເປັນຢາພື້ນເມືອງ, ນວນຂອງໝາກສຸກ ໃຊ້ປຸງແຕ່ງເຄື່ອງສຳອາງໃນຮູບແບບຄົມທາ ແລະ ສະບູ. ສຸດທ້າຍແກນຂອງໄມ້ຂາມຖືກນຳໃຊ້ເຮັດຂຽງ ທີ່ຜູ້ຄົນນິຍົມໃຊ້ຫຼາຍ ແລະ ຍັງໃຊ້ເຮັດແກນຂອງລໍອີກ ຍ້ອນເນື້ອໄມ້ຂາມ ເປັນໄມ້ໜຽວ.

- ຮູບ 1: ຮູບຊົງລວມຂອງຕົ້ນໝາກຂາມ
- ຮູບ 2: ຮູບໝາກສຸກ
- ຮູບ 3: ຮູບຊໍ່ດອກ ແລະ ດອກ

ຕົ້ນໝາກຂາມໃຫ້ປະໂຫຍດ ໝົດທັງຕົ້ນ. ການປູກຕົ້ນຂາມມີຢ່າງກວ້າງຂວາງໃນທົ່ວ
ເຂດຮ້ອນຂອງໂລກ ນັບແຕ່ເຂດຮ້ອນຂອງທະວີບອາຟຼີກກາໄປເຖິງ ເຂດຮ້ອນຂອງ
ເອເຊຍ ແລະ ຂອງທະວີບອາເມຣິກາ. ນວນໝາກຂາມບັນຈຸນ້ຳຕານ, ການຊອມ,
ວິຕາມິນ A, B ແລະ C ໃນປະລິມານສູງ

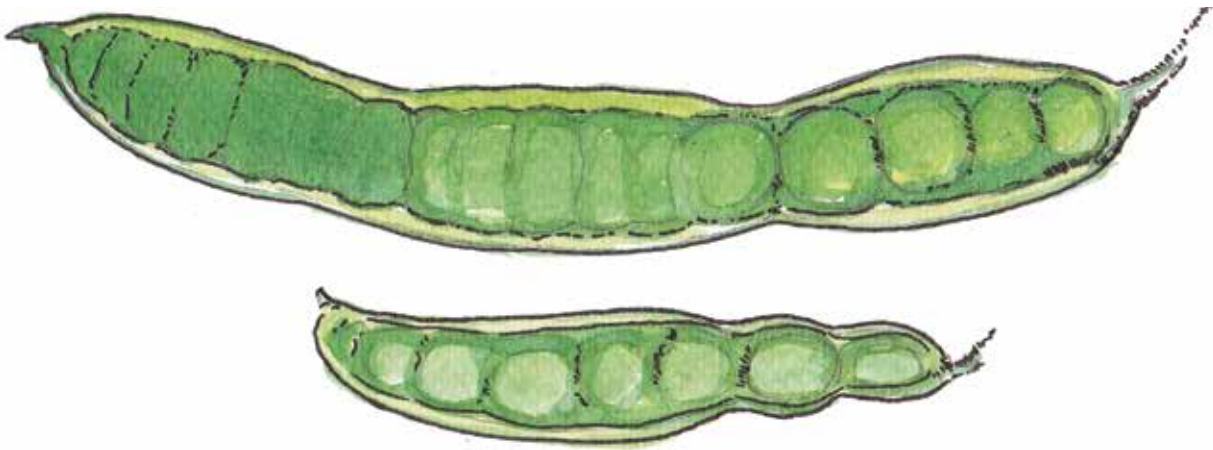
ຕົ້ນສາມສາ [Ton Samsa]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Samanea saman*

ຊື່ທົ່ວໄປ ເປັນພາສາອັງກິດ: Rain tree, Monkey pod tree, Saman

ຕົ້ນສາມສາ ເປັນໄມ້ຍືນຕົ້ນຂະໜາດໃຫຍ່ ມີເຊື້ອສາຍລາຍລ່ອງດຽວກັນກັບ ຕົ້ນໝາກກະຖິນ, ຕົ້ນຫຍ້າຍຸບ, ຕົ້ນໝາກລຳ ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ, ແຕ່ຕົ້ນສາມສາ ຈັດຢູ່ໃນກຸ່ມທີ່ໃຫຍ່ກວ່າໝູ່ໃນຕະກຸນດຽວກັນ. ຕົ້ນສາມສາ ມີບາງລັກສະນະສະເພາະຕົວທີ່ຊ່ວຍຈຳແນກຈາກເພື່ອນໆໄດ້ງ່າຍ. ແມ່ນຕົ້ນໄມ້ທີ່ມີຄວາມສະງ່າ, ລຳຕົ້ນເປັນທໍ່ກົມ ຕັ້ງຊື່, ສີໝິ່ນຊຳ ມີຮອຍແຕກເທິບຕົ້ນໆ ຊຶ່ງບາງຄັ້ງກໍ່ຕົກລົ້ນ ແລະ ມັກມີຮ່ອງ ຫຼື ມີໂກນ, ມັກມີພືດ ອີງອາໄສ ເຊັ່ນ ຜັກກູດ ແລະ ດອກເຜິ້ງ ຈັບຫ້ອຍ ແລະ ໄຕ່ຕາມໆ ແລະ ລຳຕົ້ນໄປນຳຕະຫຼອດ. ຕົ້ນສາມສາ ສູງເຖິງ 60 ມ, ມີໜ້າຕັດ ກວ້າງ ແຕ່ 1.50 ຫາ 2 ມ. ງ່າຕາກອອກກວ້າງ ເຮັດໃຫ້ເຮືອນຍອດເຫວີກວ້າງອອກ ຄ້າຍຄືນຮົ່ມໃຫຍ່. ຖ້າວ່າ ເປັນຕົ້ນແກ່ເທົ່າໃດ ງ່າແຮງແຕກງ່າຍອຍຫຼາຍເທົ່ານັ້ນ, ທັງຄິດ ທັງໂງ ສານກັນພໍປານຕານ່າງຄວາມໂດດເດັ່ນກໍ່ແຮງສູງ. ໃບ ແມ່ນໃບປະສົມສອງຂັ້ນປາຍຄູ່ ຈັບສະຫຼັບກັນ, ໃບຍ່ອຍຈຳນວນ 3 ຫາ 8 ຄູ່, ໃບຍ່ອຍຢູ່ປາຍໃຫຍ່ກວ່າໃບຍ່ອຍກົກ, ນອກນັ້ນ ໃນແຕ່ລະໃບຍ່ອຍ ແຜ່ນໃບບໍ່ສະເໝີກັນຢູ່ແຕ່ລະຂ້າງຂອງກ້າງກາງ. ໃບ ຈັດກັນຖິ້ງຢູ່ປາຍສຸດໆຂອງໆ ເຮັດໃຫ້ເວລາເຮົາຢືນຢູ່ກ້ອງຕົ້ນສາມສາ ແລ້ວແຫງນໜ້າຂຶ້ນເບິ່ງຕົ້ນສິ່ງທີ່ເຫັນ ແມ່ນງ່າສານກັນ ສ່ວນໃບແມ່ນ ປູຢູ່ດ້ານເທິງຂອງເຮືອນຍອດ, ຮອດຍາມຄຳໃບຫຸບເຂົ້າ. ຢູ່ລະດັບເຮືອນຍອດ ສັບປົນກັບໃບ ພັດຍັງມີດອກອີກ ຊຶ່ງຈັດກັນເປັນບຸ້ມໆ ອອກຢູ່ລະດັບປາຍໆຍອດ, ມີ 4 ຫາ 6 ບຸ້ມຢູ່ໃກ້ກັນ. ແມ່ນດອກຂະໜາດນ້ອຍສິ່ງທີ່ແນມເຫັນເດັ່ນກວ່າໝູ່ໃນດອກແມ່ນ ເກສອນຊຶ່ງອອກສີເຫຼືອງ ແລະ ກ້ານເກສອນຊຶ່ງອອກສີບົວ. ກ້ານເກສອນຍາວກວ່າກົບດອກ 3 ເທົ່າ, ເວລາດອກບານໃໝ່ ກ້ານເກສອນ ຍັງກູດໆງ່າງເພາະຖືກໜີບຮັດຢູ່ໃນດອກຈູມຢູ່ນານ, ຕໍ່ມາ ກ້ານເກສອນຈຶ່ງຍາວຢຽດອອກ ແລະ ຖືງເກສອນ ກໍ່ລົ້ນໄປ. ໝາກເປັນຝັກແປ ແລະ ບາງຄັ້ງກິ່ງເລັກນ້ອຍ, ມີຂອບໜາຕາມລວງຍາວ, ມີເປືອກແຂງ. ໝາກອ່ອນ ມີສີຂຽວ, ເມື່ອແກ່ ໝາກອອກສີດຳ ຕົກລົ້ນລົງພື້ນດິນ, ຂ້າງໃນ ມີແກ່ນ ຮູບກົມສ້ວຍ ສີນ້ຳຕານຊຳ. ແກ່ນຊຶ່ງຕົກອອກເວລາໝາກລົ້ນລົງ ອອກໜໍ່ໃນໄລຍະສັ້ນໆນັ້ນເອງ. ອັນເຮັດໃຫ້ການແຜ່ພັນເປັນໄປຢ່າງງ່າຍດາຍ ດັ່ງທີ່ເຫັນໃນບ້ານເຮົາ ຕົ້ນສາມສາ ທີ່ພົບສ່ວນຫຼາຍແມ່ນເກີດເອງ ແລະ ໃຫຍ່ຕາມທຳມະຊາດ. ເດີມ ຕົ້ນສາມສາເກີດຢູ່ທະວີບອະເມຣິກາກາງ, ນັບແຕ່ແຫຼມຢູກາຕັງ ຂອງປະເທດ ເມັກຊິກໂກ ໄປເຖິງປະເທດກວາເຕມາລາ, ເປຣູ, ໂບລີເວຍ ແລະ ເບຼຊິນ,... ໄມ້ພັນນີ້ຖືກນຳໄປປູກຢູ່ແຖບເຂດຮ້ອນອື່ນໆ ຂອງທະວີບອະເມຣິກາ.

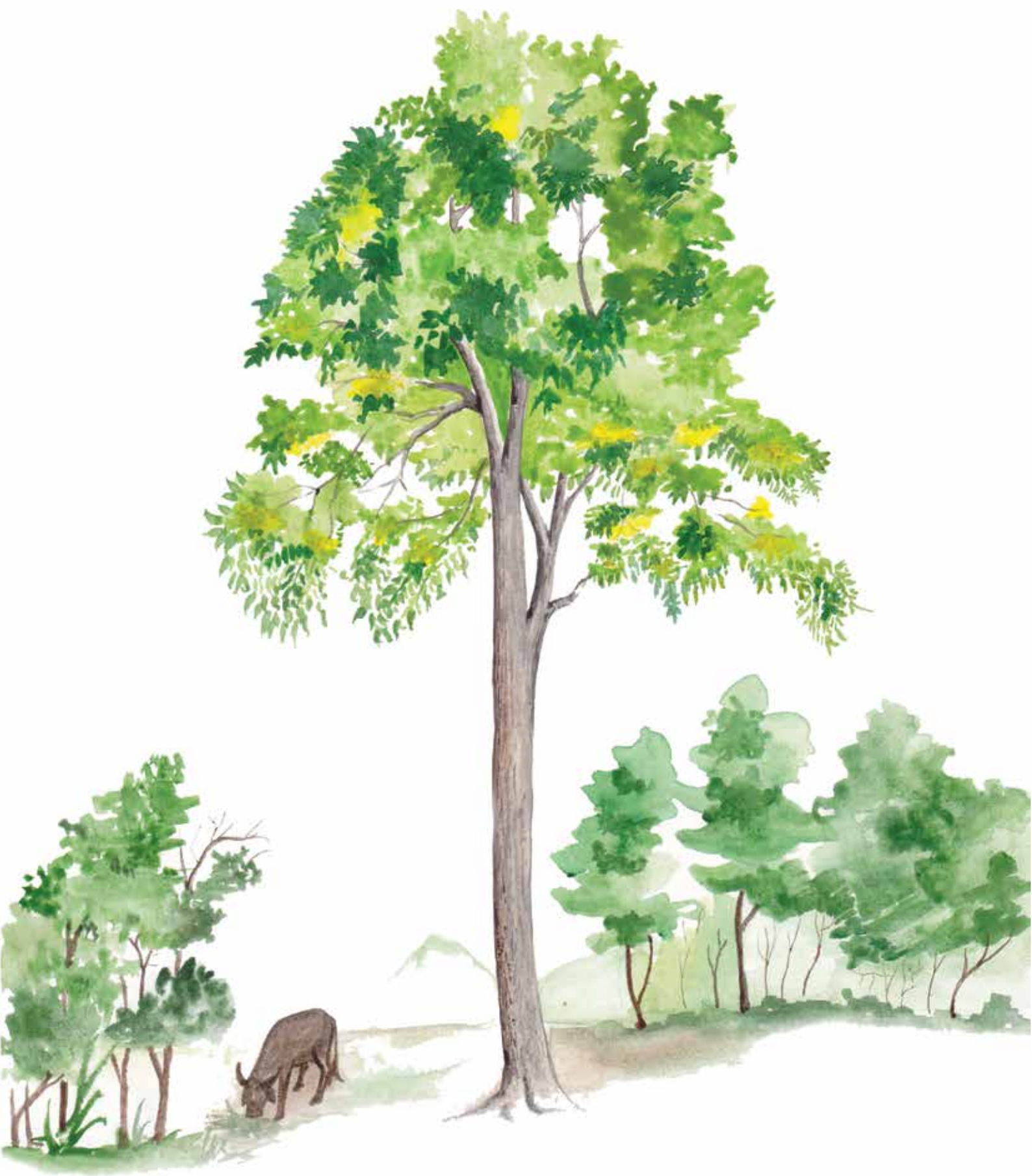
ສຳລັບການແຜ່ພັນຊຶ່ງເຂົ້າມາ ເຖິງເຂດເອເຊຍ, ເອເຊຍຕະວັນອອກສ່ຽງໃຕ້ ແລະ ໝູ່ເກາະໃນມະຫາສະມຸດ ປາຊີຟິກ ໄດ້ເຮັດພິເສດ ພໍລາວ ແລະ ບໍ່ຮູ້ເລີຍວ່າມັນຖືກນຳ ເຂົ້າມາໃນໄລຍະໃດແທ້ໆ. ອັນທີ່ແນ່ໆ ແມ່ນການນຳມາປູກ ແມ່ນຍ້ອນຕົ້ນສາມສາ ເປັນຕົ້ນໃຫຍ່ ໃຫ້ຮົມຫຼາຍເຖິງວ່າ ຈະແມ່ນພືດປຸງໃບກໍຕາມ, ຄວາມສູງສະຫງ່າເໝືອນ ກັບເປັນ ຮາຊາຂອງຕົ້ນໄມ້ອີກໃນຖານະຄວາມສູງ ແລະ ຄວາມໜັ້ນຄົງ ເພາະຕົ້ນນີ້ ຫົນທານຕໍ່ພັດຜົນລົມແດງທັງຫຼາຍ ຍ້ອນມີລະບົບຮາກແໜ້ນໜາ. ນອກນັ້ນ ຕົ້ນສາມສາ ຍັງມີໃບເຕົ້າໂຮມຢູ່ສ່ວນປາຍ ອັນບໍ່ເປັນສິ່ງຕ້ານລົມພໍປານໃດ. ຢູ່ບ້ານເຮົາຈະພົບເຫັນ ຕົ້ນສາມສາໄດ້ງ່າຍ, ພົບຕາມເດີນວັດ, ເດີນໂຮງຮຽນ ຫຼື ສະຖານທີ່ລວມຕ່າງໆ ເພາະ ຕ້ອງການບ່ອນຫຼາຍ. ໃນຄວາມຈິງ ຊື່ເປັນພາສາກິນວ່າ <ຕົ້ນຝົນ rain tree> ແມ່ນ ເນື່ອງຈາກວ່າ ເວລາເຮົາຢູ່ກ້ອງຕົ້ນນີ້ ມັກເຫັນຝົນຝອຍອອນໆ ປົວພັດລົງມາ ອັນນັ້ນ ເນື່ອງຈາກວ່າ ຕົ້ນສາມສາເປັນທີ່ມັກອາໄສຂອງພວກແມງທັງຫຼາຍ ໂດຍສະເພາະ ແມງຄັ່ງ ທີ່ກໍຮັງຢູ່ຕາມງ່າເລັກ ງ່ານ້ອຍ. ຝົນຝອຍກໍບໍ່ແມ່ນຫຍັງອື່ນໂກນອກຈາກແມ່ນ ນ້ຳຢາງ ຫຼື ນ້ຳເມືອກທີ່ໝູ່ແມງນີ້ໄດ້ຜະລິດອອກມານັ້ນເອງ. ຊັ້ນສ່ວນ ທີ່ເພິ່ນນຳໃຊ້ ແມ່ນໄມ້ ຊຶ່ງເປັນໄມ້ເນື້ອອອນ ເອົາມາປະດິດເຄື່ອງຄວັດ, ເຄື່ອງໃຊ້ໃນຄົວເຮືອນ, ເຮັດ ຂອບຮູບ, ເຮັດໄມ້ອັດ ແລະ ເພີນິເຈີ. ນອກນັ້ນ ໝາກໃຊ້ເປັນອາຫານສັດທີ່ມີຄຸນນະ ພາບໂດຍສະເພາະສັດທີ່ໃຫ້ນ້ຳນົມ ຈະຜະລິດນົມຫຼາຍຂຶ້ນ. ໝາກ ມີທາດສານກາກ ໂບໄຮເລດ ສູງ, ມີໂປຼເຕອິນ ແລະ ມີໄຂມັນ. ຈາກຮັງຄັ່ງ ຈຶ່ງມີການແຍກເອົາຂີ້ຄັ່ງ ຊຶ່ງ ເພິ່ນນຳໃຊ້ໄດ້ຫຼາຍຢ່າງ ດັ່ງ ໃຊ້ຍ້ອມຜ້າ, ດາມພ້າ ແລະ ເປັນສິນຄ້າສິ່ງອອກຂອງ ສປປ ລາວ ອີກດ້ວຍ. ສຳລັບຊົນນະບົດ ເພິ່ນຍັງມັກເອົາໃບສາມສາມາບິ່ມໝາກໄມ້ ເພາະມັນໃຫ້ຄວາມຮ້ອນຫຼາຍ. ໄດ້ມີການເກັບກຳວ່າ ຢູ່ບາງປະເທດໃນທະວີບອະເມ ຣິກາຍັງໃຊ້ໃບ ແລະ ຮາກເປັນຢາພື້ນເມືອງອີກ. ສ່ວນຢູ່ບ້ານເຮົາ ເພິ່ນນຳໃຊ້ເປືອກ ເຮັດຢາພື້ນເມືອງແຕ່ດົນນານມາແລ້ວ.

- ຮູບ 1: ຮູບຊົງລວມຂອງຕົ້ນສາມສາ
- ຮູບ 2: ຮູບໝາກ ແລະ ແກ່ນ
- ຮູບ 3: ຮູບໃບ ແລະ ຊໍ່ດອກ

ຕົ້ນສາມສາມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ທະວີບອະເມຣິກາກາງ, ເປັນຕົ້ນມີອາຍຸຍາວ, ຕົ້ນໃຫຍ່ໃຫ້ຮົ່ມຫຼາຍ. ຕົ້ນສູງ ແຕ່ 25 - 60 ມ, ປູກໃນເຂດຮ້ອນໃນເກືອບທົ່ວໂລກເພື່ອເອົາຮົ່ມ, ເອົາຄວາມສວຍງາມ ແລະ ຄວາມທົນທານ. ໝາກເປັນອາຫານສັດປະເພດດີ. ດອກເປັນ ບໍ່ນ້ຳຫວານສຳລັບແມ່ເຜີ້ງອີກດ້ວຍ.

ໄມ້ດູ່ [Ton Dou, Mai Dou]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Pterocarpus macrocarpus*

ຊື່ທົ່ວໄປ ເປັນພາສາອັງກິດ: False rose wood

ໄມ້ດູ່ ເປັນໄມ້ຍືນຕົ້ນຂະໜາດກາງ ຫາໃຫຍ່, ມີເຊື້ອສາຍລາຍລ່ອງດຽວກັນ ກັບຕົ້ນຄຳພີ, ຕົ້ນແຄ ແລະ ພືດຫຼາຍຊະນິດທີ່ໃຊ້ເປັນອາຫານ ດັ່ງເຄືອໝາກຖົ່ວ ແລະ ພືດຫຍ້າ ແລະ ພືດເປັນຢາຈຳນວນໜຶ່ງດັ່ງພວກຫຍ້າມົດລິ້ນ, ແພງຄຳຮ້ອຍ ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ. ໄມ້ດູ່ ມີບາງລັກສະນະທີ່ພໍຊ່ວຍແຍກອອກຈາກເພື່ອນໆໄດ້ ຈຳນວນໜຶ່ງ ດັ່ງມັນເປັນຕົ້ນຕັ້ງຊື່, ສູງ 10-25 ມ, ເປືອກຂອງລຳຕົ້ນ ມີສີນ້ຳຕານແກມສີເທົາ, ຖ້າເຮົາບັກເປືອກ ຈະເຫັນມີນ້ຳຢາງສີແດງຊຶມອອກ, ປາຍໆເທືອຢ່ອນລົງ. ໃບ ແມ່ນໃບປະສົມ ປາຍຄືກ, ໃບຍ່ອຍ ມີ 7 ຫາ 13 ໃບ, ມີຮູບຂອບຂະໜານ ສ້ວຍໄປທາງປາຍ, ປາຍສຸດແຫຼມ, ຈັບສະຫລັບກັນ, ໃບຍ່ອຍສຸດທ້າຍໃຫຍ່ກວ່າໃບຍ່ອຍໃບກົກຕັ້ງຫຼາຍເທົ່າ. ດອກນ້ອຍ, ອອກສີເຫຼືອງ, ຈັດເປັນພື້ວສັ້ນໆ, ມີກິ່ນຫອມ. ໝາກເປັນຮູບກົມມົນ ມີປົກເປັນແຜ່ນອ້ອມຮອບຕິດຈອດກັນສະນິດເລີຍແນມເບິ່ງພໍແຕ່ເຫັນຢູ່ສວນກາງດູນຂຶ້ນເລັກນ້ອຍ. ສ່ວນທີ່ດູນນັ້ນລະແມ່ນໝາກແທ້ໆ ຊຶ່ງບັນຈຸ ແກ່ນຢູ່ຂ້າງໃນ 1 ຫາ 2 ເມັດ. ສ່ວນເຫຼືອ ຊຶ່ງກວມເອົາກາຍເຄິ່ງແມ່ນປົກຂອງໝາກ ຊຶ່ງມີລັກສະນະເປັນແຜ່ນຫຍາບໆ, ປົກໝາກນີ້ເຮັດໃຫ້ໝາກປົວໄປ ໃນຂອບເຂດກວ້າງກວ່າເນື້ອທີ່ໆຕົ້ນຢູ່. ເວລາຍັງອ່ອນ ໝາກມີສີຂຽວອ່ອນ, ເມື່ອແກ່ແລ້ວ ໝາກອອກສີນ້ຳຕານ ຊຶ່ງຍັງຄ້າງຢູ່ນ້ຳຕົ້ນເປັນເດືອນໆ ບໍ່ຕົກລົ້ນໂລດ ອັນຊ່ວຍໃຫ້ເຮົາສາມາດຈຳແນກວ່າ ຕົ້ນນັ້ນແມ່ນຕົ້ນດູ່ໄດ້ງ່າຍ. ເດີມຕົ້ນໄມ້ດູ່ມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ປະເທດໃນແຖບອິນໂດຈີນ ດັ່ງ ລາວ, ຫວຽດນາມ, ກຳບູເຈຍ, ຢູ່ພາກຕະວັນອອກສຽງເໜືອຂອງປະເທດໄທ ແລະ ມຽນມ້າ, ຖືກນຳມາປູກຢູ່ອິນເດຍ ແລະ ຢູ່ບັນດາປະເທດໃນແຖບທະເລກາຣາອິບ. ຕົ້ນດູ່ ພົບທົ່ວໄປຢູ່ທີ່ຕຳ ຫຼື ທີ່ສູງແຕ່ 100 ຫາ 800 ມ. ໄມ້ດູ່ເປັນໄມ້ທີ່ ໃບລົ້ນ ຕະຫຼອດລະດູແລ້ງ, ເຕີບໂຕໄວ, ມັກບອນແດດ, ເກີດໄດ້ບໍ່ເລືອກດິນ, ພົບເປັນກຸ່ມເກີດແບບທຳມະຊາດໃນປ່າຫຼາຍປະເພດ ເຊັ່ນ ປ່າປະສົມຜັດປ່ຽນໃບ, ປ່າພືດຕະກຸນຍາງລ້ວນໆ, ປ່າດົງດິບແລ້ງ,... ນອກນັ້ນ ຍັງພົບມັນເກີດເອງ ໃນຂອບເຂດຮົ່ວສວນ ຫຼື ດິນເປົ່າວ່າງຕ່າງໆ. ຊັ້ນສ່ວນຂອງຕົ້ນດູ່ທີ່ຖືກນຳໃຊ້ແມ່ນໄມ້ ຊຶ່ງເປັນໄມ້ເນື້ອແຂງ, ມີຄວາມງົດງາມສູງ, ທົນທານຕໍ່ການທຳລາຍຂອງປວກ ແລະ ມອດແມງຕ່າງໆ. ເພິ່ນໃຊ້ເຂົ້າໃນການກໍ່ສ້າງໜັກ, ປຸກເຮືອນ, ເຮັດເພີນິເຈີ, ໃຊ້ຕີບແຕ່ງພາຍໃນ, ເຄື່ອງດົນຕີ, ເຄື່ອງມືກະສິກຳ, ... ຫຼຸດມາ ແມ່ນເປືອກຂອງລຳຕົ້ນ ຊຶ່ງເພິ່ນໃຊ້ຍ້ອມຜ້າ, ຊາວບ້ານຍັງໃຊ້ເປືອກເປັນສ່ວນປະກອບສຳລັບຍ້ອມແຫຼ່ງສະໄໝໂບຮານມາ.

ນອກນັ້ນ ເພິ່ນຍັງໃຊ້ເປືອກເຂົ້າໃນຂະບວນການຟອກໜັງຍ້ອນມັນບັນຈຸສານຕາແນັງ
ຫຼາຍ. ຢູ່ປະເທດລາວ ໄດ້ມີການຂຸດຄົ້ນໄມ້ດູ່ທຳມະຊາດຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ ຈົນເປັນໜ້າ
ວິຕົກ ວ່າມັນຈະດັບສູນ. ຍັງດີແຕ່ວ່າ ໄມ້ດູ່ເກີດເອງໄດ້ງ່າຍ ແລະ ນອກນັ້ນ ໄລຍະຫຼັງ
ມານີ້ກໍ່ເລີ້ມມີການນິຍົມປູກໄມ້ດູ່ເປັນສິນຄ້າຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ.

- ຮູບ 1: ຮູບລວມຂອງຕົ້ນດູ່
- ຮູບ 2: ຮູບໃບ ແລະ ໝາກ
- ຮູບ 3: ຮູບເພິ່ນິເຈີທີ່ເຮັດຈາກໄມ້ດູ່

ຄວາມສູງ: 10 ເຖິງ 25 ມ, ຖິ່ນກຳເນີດ: ເຂດອິນໂດຈີນ, ການນຳໃຊ້: ໄມ້ເປັນໄມ້
ເນື້ອແຂງ, ທົນທານ ແລະ ງົດງາມ ໃຊ້ເຂົ້າໃນ ການກໍ່ສ້າງ. ເປືອກໃຊ້ຍ້ອມຜ້າ,
ໃຊ້ຟອກໜັງ ແລະ ໃຊ້ເປັນສ່ວນປະກອບໃນຕຳລາຢາພື້ນເມືອງອີກດ້ວຍ.

ຕົ້ນຫໍຖົງ [Ton Ham Ngoa]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: Swietenia mahogani

ຊື່ທົ່ວໄປ ເປັນພາສາອັງກິດ: Mahogany, Acajou, West Indies mahogany

ຕົ້ນຫໍຖົງ ແມ່ນຕົ້ນໄມ້ທີ່ມີສາຍຍາດດຽວກັນກັບຕົ້ນໝາກຕ້ອງ, ຕົ້ນກະເດົາຊ້າງ, ຕົ້ນຂົນຕາຊ້າງ ແລະ ຕົ້ນກະເດົາ (ຕ. ຂົມກະເດົາ) ແຕ່ເປັນຕົ້ນໃຫຍ່ກວ່າໝູ່ໃນຕະກຸນດຽວກັນ, ສູງແຕ່ 20 ຫາ 45 ມ, ມີໜ້າຕັດກວ້າງເຖິງ 2 ມ. ຕົ້ນນີ້ໃຊ້ເປັນອາຫານບໍ່ໄດ້ຄືເພື່ອນໆ ແຕ່ຜົນປະໂຫຍດໄດ້ຈາກພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ ກໍພັດມີຄືກັນແຕ່ແມ່ນດ້ານອື່ນພຸ້ນ. ຕົ້ນນີ້ຈຳແນກອອກໄດ້ງ່າຍ ຍ້ອນມີບາງລັກສະນະເດັ່ນຈຳນວນໜຶ່ງ, ເຊັ່ນ ເປັນຕົ້ນຕັ້ງຂຶ້ນຊື່ ສູງສະຫງ່າ, ມີເຮືອນຍອດມົນເຫວີອອກ, ງ່າຕາກອອກ ງ່າ ທັງຄົດທັງໂງ່ພໍສົມຄວນ, ລຳຕົ້ນມີເປືອກໜາ, ແຂງ, ແຕກເຫີບ, ມີສີດຳ; ຖ້າຫາກແມ່ນ ຕົ້ນອ່າວແກ່ແດ່ແລ້ວ ມັກມີໝູ່ເພື່ອນພືດອື່ນໆໄສຊະນິດຕ່າງໆ ຈັບຫ້ອຍ ແລະ ໄຕ່ຕາມ ງ່າ ຈົນບາງຄັ້ງ ກໍໜາຕາ. ໃບດົກໜາ, ຂຽວເກືອບຕະຫຼອດປີ ເຮັດໃຫ້ຕົ້ນຊະນິດນີ້ຂາດໃບໄລຍະສັ້ນໆ ກ່ອນໃບຈະປົ່ງຄືນໃໝ່ເທົ່ານັ້ນ. ແມ່ນໃບປະສົມປາຍຄູ່, ມີໃບຍ່ອຍ 4 ຫາ 8 ໃບ, ຮູບສ່ວຍຮູບໄຂ່, ໂຄ້ງແຄມຂອງໃບ ບໍ່ສະເໝີກັນ, ມີສີຂຽວເຂັ້ມ, ຜິວໃບມັນ. ດອກ ອອກເປັນພື້ວຫ່າງໆ, ອອກຢູ່ຕາມສອກຂອງໃບ. ດອກມີຂະໜາດນ້ອຍ, ມີສີຂາວຫາສີເຫຼືອງອົມສີອອກຂຽວ, ມີກິ່ນຫອມອ່ອນໆ ຊຶ່ງແມ່ເຜິ້ງມັກຕອມຢູ່ບໍ່ຂາດສາຍ ໃນລະດູອອກດອກ. ເມື່ອກາຍເປັນໝາກໆພັດໃຫຍ່ (ຢ່າງຕໍ່າ 10 ເທົ່າຂອງດອກ), ເມື່ອເວລາແກ່ ໝາກມີຮູບຊົງ, ສີສັນ ແລະ ຂະໜາດພໍປານຫໍຖົງ. ດັ່ງນັ້ນເພິ່ນຈຶ່ງເອີ້ນພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ວ່າຕົ້ນຫໍຖົງນີ້ເອງ. ເມື່ອແກ່ສຸດ ໝາກແຕກເປັນບຶ້ງໆ ຕົກອອກ ມີ 5 ບຶ້ງ, ແກ່ນຊຶ່ງຈັດລຽນກັນຢ່າງເປັນລະບຽບ ກໍ່ຕົກລົ່ນອອກ. ແກ່ນ ມີປົກເພື່ອເຮັດໃຫ້ມັນສາມາດແຜ່ກະຈາຍອອກໄປນຳກະແສລົມ ອັນເຮັດໃຫ້ການກະຈາຍພັນມີຢູ່ໃນຂອບເຂດ ກວ້າງອອກໄປ. ຕົ້ນຫໍຖົງມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ທະວີບ ອະເມຣິກາເໜືອ ແຖບລັດຟໍລໍຣິດດາ, ແຖບໝູ່ເກາະໃນທະເລ ອັງຕີ ເຊັ່ນ ປະເທດ ກູບາ, ປະເທດ ຊາມາອິກ, ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ. ໃນປະເທດເຫຼົ່ານັ້ນ ໄດ້ມີການສົ່ງໄມ້ຫໍຖົງອອກຂາຍຫຼາຍ ແລະ ມີການນຳເອົາແນວພັນພືດ ຊະນິດນີ້ ອອກໄປປູກຢູ່ປະເທດອື່ນຫຼາຍ ໂດຍສະເພາະໃນແຖບເອເຊຍ. ສ່ວນຢູ່ປະເທດລາວ ການແຜ່ກະຈາຍພັນມາເຖິງ ກໍໜ້າຈະແມ່ນໃນສະໄໝຝຣັ່ງເຂົ້າມາປົກຄອງ ໝ.ຄ. ວ່າໃນສັດຕະວັດທີ 19 ຊຶ່ງເພິ່ນໄດ້ນຳມາປູກຕາມແຄມທາງເພື່ອເອົາຮົ່ມ ແລະ ນຳໃຊ້ໄມ້. ໃນຕົວຈິງ ກໍເຫັນມີຕົ້ນຫໍຖົງຂະໜາດໃຫຍ່ໆລຽບຕາມແຄມທາງເສັ້ນຫຼັກໆ ຂອງຕົວເມືອງຈຳນວນໜຶ່ງ ດັ່ງ ວຽງຈັນ, ສະຫວັນນະເຂດ, ທ່າແຂກເປັນຕົ້ນ. ເພິ່ນໃຊ້ໄມ້ທີ່ສວຍງາມຂອງຕົ້ນຫໍຖົງເຮັດເພີນິເຈີທີ່ມີລາຄາແພງ,

ເຮັດເຄື່ອງດົນຕີ ໂດຍສະເພາະເຮັດໂຄງຂອງກອງ ແລະ ພື້ນຂອງໜ່ວຍກິຕາ ເພາະວ່າມັນເຮັດໃຫ້ສຽງ ທຸ່ມກວ່າໄມ້ອື່ນ. ນອກຈາກນີ້ ບາງປະເທດຍັງໃຊ້ເປືອກປຸງແຕ່ງຢາພື້ນເມືອງນຳອີກ. ຕົ້ນຫຳງົວເປັນຕົ້ນໄມ້ທີ່ຫາຍາກ ແລະ ລາຄາແພງຊະນິດໜຶ່ງ ຍ້ອນໄມ້ຂອງມັນເປັນໄມ້ມີຄຸນນະພາບດີຫຼາຍ, ທົນທານ ແລະ ງົດງາມຫຼາຍ. ໄມ້ອອກສີນ້ຳຕານແກມສີແດງ, ເຫຼື້ອມເປັນເງົາ, ສີຂອງໄມ້ ຊຳກຳເຂົ້າຕາມການເວລາ. ຍ້ອນຜ່ານມາ ໄດ້ມີການຄ້າຂາຍໄມ້ຫຳງົວຫຼາຍຢູ່ໃນໂລກ ພຶດຊະນິດນີ້ຈຶ່ງຖືກຈັດໃນບັນຊີແດງຕາມສິນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍການຄ້າຂາຍຊະນິດພັນສັດປ່າ ແລະ ພຶດປ່າລະຫວ່າງຊາດ. ຢູ່ປະເທດເຮົາປະຈຸບັນກໍເລີ້ມມີການຮູ້ຈັກໄມ້ນີ້ຫຼາຍຂຶ້ນ ແລະ ການປູກເປັນສວນຂະໜາດໃຫຍ່ ກໍເພີ່ມຂຶ້ນເຊັ່ນດຽວ.

- ຮູບ 1: ຮູບລວມຂອງຕົ້ນຫຳງົວ
- ຮູບ 2: ຮູບດອກ
- ຮູບ 3: ຮູບໝາກແກ່

ຕົ້ນຫໍ່ງົວມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ທະວີບອະເມຣິກາເໜືອ, ໄມ້ຫໍ່ງົວ ເປັນໄມ້ງົດງາມ, ທົນທານ, ມີລາຄາແພງ ຕົ້ນຫໍ່ງົວຖືກຈັດໃນບັນຊີແດງ ຕາມສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍການຄ້າຂາຍ ຊະນິດພັນສັດປ່າ ແລະ ພືດປ່າລະຫວ່າງຊາດເອີ້ນຊື່ຫຍໍ້ວ່າ <ໄຊແຕ້ສ> (CITES)

ຕົ້ນໝາກ [Ton Mak]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Areca catechu*

ຊື່ທົ່ວໄປ ພາສາອັງກິດ: *Betel nut palm*

ຕົ້ນໝາກ ເປັນພືດນອນໃນຕະກຸນປາມ ບໍ່ພຽງເປັນທີ່ຮູ້ຈັກດີເທົ່ານັ້ນ ຍັງເປັນທີ່ນັບຖືຂອງຊຸມຊົນໃນເຂດເອເຊຍອີກ ເພາະມັນຕິດພັນກັບວິຖີຊີວິດ ແລະ ຮີດຄອງປະເພນີມາໄດ້ຫຼາຍພັນປີມາແລ້ວ. ເຖິງວ່າຈະໃກ້ຊິດກັບຊຸມຊົນຄືກັນກັບຕົ້ນພ້າວ ແຕ່ຕົ້ນໝາກກໍຍັງໃກ້ກວ່ານັ້ນອີກເພາະຕົ້ນໝາກເປັນສັນຍາລັກແຫ່ງ ຄວາມຮັກ, ຄວາມນັບຖື ແລະ ຄວາມເປັນມິດ. ຕົ້ນໝາກເປັນຕົ້ນປາມທີ່ມີລັກສະນະສະເພາະຕົວໄປອີກແບບໜຶ່ງ, ມີຄວາມສະຫງ່າງາມ, ມີຄວາມໂດດເດັ່ນເມື່ອມີການປະສານສີເຂົ້າກັນ, ສີຂຽວເຂັ້ມຂອງໃບ, ສີຂຽວອ່ອນຂອງໝາກອ່ອນ ແລະ ສີແດງແກມສີສົ້ມຂອງໝາກແກ່. ຕົ້ນໝາກຕັ້ງຊື່, ຮຽວ, ຄວາມສູງ 20-30 ມ, ໜ້າຕ່າງ 10-15 ຊມ, ລຳຕົ້ນເປັນທໍ່ກົມບໍ່ແຕກງ່າ, ມີການງໍ ຊຶ່ງເນື່ອງມາຈາກຮອຍຂອງການໃບ, ການນັ້ນທ່າງໆກັນຢູ່ຊ່ວງລຸ່ມຂອງລຳຕົ້ນ ແລະ ຢູ່ຖິ່ງກັນເມື່ອມາຮອດປາຍຂອງຕົ້ນ. ໃບເປັນໃບປະສົມ ຍາວ 1-1.5 ມ, ກວ້າງປະມານ 1 ມ, ມີໃບຍ່ອຍຈຳນວນ 30 ຫາ 50 ໃບ, ຈັດເປັນສອງແຖວ, ໃບເຕົ້າໂຮມ ຢູ່ປາຍໆຕົ້ນ. ການໃບ ເປັນແຜ່ນສີຂຽວ, ຍາວປະມານ 50 ຊມ ໂອບຫຸ້ມເອົາປາຍຕົ້ນ ອັນເຮັດໃຫ້ປາຍຕົ້ນອອກສີຂຽວ ຕັດກັບໂຄນຕົ້ນສີໝອກໆຢູ່ແລ້ວ. ດອກອອກເປັນພື້ວຢູ່ລຸ່ມໃບ, ມີສອງເພດແຍກກັນຢູ່ໃນພື້ວດຽວ, ດອກຜູ້ອອກຢູ່ປາຍຊໍ່, ດອກແມ່ອອກຢູ່ກົກຊໍ່. ທັງໝົດມີກາບແຂງໂອບບັງໄວ້. ເມື່ອເປັນໝາກໆມີຂະໜາດໃຫຍ່ກວ່າດອກຫຼາຍເທົ່າ, ໝາກມີຈຳນວນຫຼາຍໃນແຕ່ລະແຊງ. ໝາກບັນຈຸເສັ້ນໃຍແລບໆ ແລະ ນຸ້ມ, ຈັດກັນແໜ້ນ, ນັ້ນແມ່ນຊັ້ນເປືອກນັ້ນເອງ, ຢູ່ຂ້າງໃນ ແມ່ນນວນຊຶ່ງແມ່ນທາດແຮຂອງໝາກ. ເດີມ ຕົ້ນໝາກເກີດຢູ່ໃນເຂດເອເຊຍໃຕ້ ແລະ ເອເຊຍຕະວັນອອກສຽງໃຕ້ ໂດຍສະເພາະປະເທດມາເລເຊຍ, ສີລັງກາ ແລະ ຟີລິບປິນ. ຕໍ່ມາຍ້ອນມີຜູ້ຄົນນິຍົມໃຊ້ໝາກຫຼາຍ ຈຶ່ງໄດ້ມີການນຳໄປປູກຢ່າງກວ້າງຂວາງທົ່ວເຂດຮ້ອນຂອງເອເຊຍ, ປູກຢູ່ໝາກຕາວັນອອກຂອງທະວີບອາຟຼີກາ ແລະ ບັນດາເກາະໃນເຂດມະຫາສະມຸດປາຊີຟິກ. ຕົ້ນໝາກ ເກີດຢູ່ໃນດິນຫຼາຍປະເພດ, ມັກດິນຊຸ່ມ ແຕ່ບໍ່ມັກດິນຂັງນ້ຳ. ຊັ້ນສ່ວນທີ່ເພິ່ນນຳໃຊ້ຫຼາຍກວ່າໝູ່ແມ່ນໝາກ ໂດຍໃຊ້ນວນ ຂອງໝາກ ຄຽວທໍ່ ໃສ່ກັບໃບພູ, ປະສົມກັບສິ່ງອື່ນ ດັ່ງເປືອກສຽດ, ເປືອກຕົ້ນຫຳອາວ ຫຼື ເປືອກຫາດ, ປູນ, ... ການຄຽວໝາກນີ້ ບໍ່ພຽງແຕ່ມີຢູ່ບ້ານເຮົາເທົ່ານັ້ນ ຍັງມີຢູ່ໃນຫຼາຍປະເທດອີກ ຊຶ່ງໄດ້ປະຕິບັດກັນມາຫຼາຍພັນປີ ດັ່ງ ຕັ້ງແຕ່ປະເທດຈີນ ລົງມາເຖິງບັນດາປະເທດໃນເອເຊຍໃຕ້ ແລະ ເອເຊຍຕະວັນອອກສຽງໃຕ້, ຍັງກວມເອົາຮອດ ໝູ່ເກາະປາປົວນິວກີເນຍ ແລະ

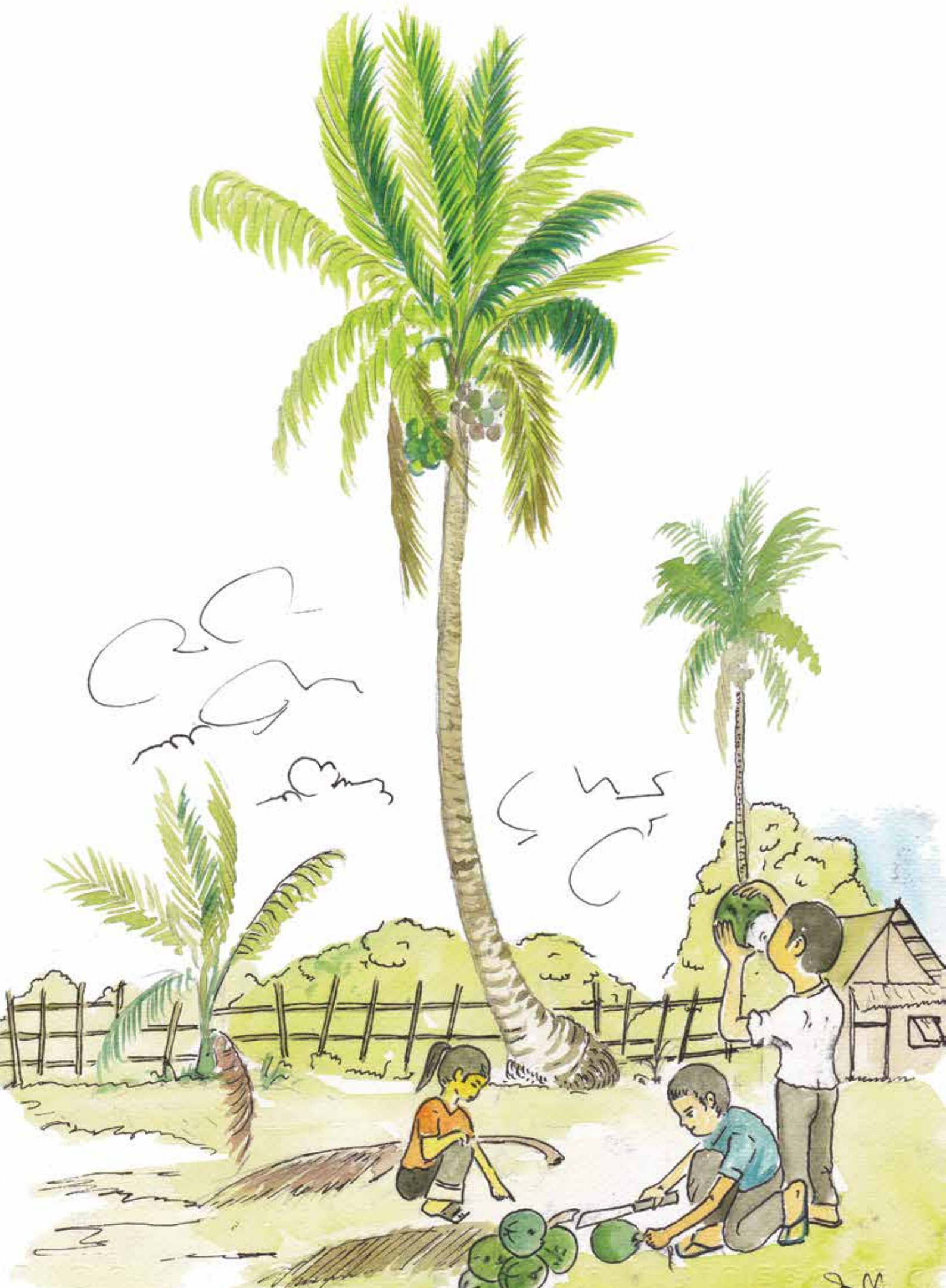
ໝູ່ເກາະຊາໂລມົງອີກດ້ວຍ. ຜູ້ຜະລິດໝາກລາຍໃຫຍ່ລະດັບ 1 ຂອງໂລກ ຍັງແມ່ນ
 ປະເທດອິນເດຍ. ນອກນັ້ນ ຊາວລາວ ຍັງນຳເອົາຄຳໝາກເຂົ້າມາມີສ່ວນຮ່ວມໃນ
 ປະເພນີສູ່ຂໍສາວ, ປະເພນີຂອງ ການສ້າງຄອບຄົວ. ໃນບາງແຂວງ ເຊັ່ນ: ແຂວງ
 ຫຼວງພະບາງຊຶ່ງເປັນບ່ອນທີ່ຍັງຮັກສາຕົ້ນສະບັບຂອງການເຮັດພາບາສີ ຍັງໄດ້ເອົາ
 ຄຳໝາກເປັນສ່ວນປະກອບໃນພາບາສີອີກຢູ່. ທັງນີ້ ກໍເພາະວ່າຕົ້ນໝາກ ແລະ ໃບພູ
 ເປັນຂອງຄູ່ກັນມາແຕ່ຊ້ານານ ດັ່ງບ່າວສາວກຳລັງຈະສູ່ຂໍກັນ ຫຼື ສ້າງຄອບຄົວນຳກັນ
 ກໍຈະໄດ້ຄອງຄວາມຮັກ ແລະ ຢູ່ຄູ່ກັນເໝືອນຕົ້ນໝາກ ແລະ ໃບພູນັ້ນແລ. ໃນສະໄໝ
 ກ່ອນ ກະຕ່າຂັນໝາກມີຢູ່ນຳໝົດທູກຄົວເຮືອນ ເມື່ອມີແຂກຄົນມາຢ້ຽມຢາມ ແມ່ເຮືອນ
 ກໍຈະເອົາກະຕ່າຂັນໝາກອອກຮັບຕອນ ເປັນການທັກທາຍ ເພື່ອສຳພັນທະໄມຕູ້, ມີ
 ເລື້ອງລາວອັນໃດທີ່ຢາກໂອ້ຢາກລົມ ກໍແມ່ນຜ່ານເວລາຄັ້ງໆໝາກດ້ວຍກັນ. ການນຳ
 ໃຊ້ໝາກເປັນສ່ວນປະສົມຂອງຢາພື້ນເມືອງກໍມີມາແຕ່ໂບຮານ ບໍ່ວ່າໃນຕຳລາຂອງລາວ,
 ຂອງຈີນ ແລະ ຂອງອິນເດຍ ຊຶ່ງການໃຊ້ ແມ່ນໄປໃນທຳນອງດຽວກັນ ເຊັ່ນ ໃຊ້ ຂ້າແມ່
 ທ້ອງ, ປິ່ນປົວອາການຕຸ່ມເປື້ອຍ,... ສ່ວນໃບ ກໍຖືກນຳໃຊ້ເຮັດໃບໝວກ, ກ້ານໃບກໍຖືກ
 ຕັດກຽນເຮັດວິຕາມຮູບຊົງທີ່ຕົນມັກ. ສຸດທ້າຍ ລຳຕົ້ນແກ່ງ ກໍສາມາດນຳໃຊ້ເຮັດເຄື່ອງ
 ໃຊ້ໃນຄົວເຮືອນທີ່ງົດງາມໄດ້ຫຼາຍຢ່າງ.

- ຮູບ 1: ຮູບລວມຂອງຕົ້ນໝາກ
- ຮູບ 2 : ຮູບຊໍ່ດອກ ແລະ ແຂງໝາກ
- ຮູບ 3: ຮູບໝາກຜາ
- ຮູບ 4: ຮູບຜູ້ເຖົ້າຄັ້ງໆໝາກພົບປະສັງສັນກັນ

ຕົ້ນໝາກສາມາດມີອາຍຸຮອດ 30-40 ປີ. ການປູກຕົ້ນໝາກເປັນສິນຄ້າ ຍ້ອນການ
ນຳໃຊ້ໜ່ວຍໝາກສຳລັບຄັງປະສົມກັບໃບພູ ເອີ້ນວ່າຄັງໝາກ. ນວນໝາກທີ່ເຮົາ
ຄັງ ບັນຈຸທາດສານອານາລອຍຫຼາຍຊະນິດ, ສານຕາແນ້ງ, ... ເມື່ອຄັງໝາກ
ຈະເຮັດໃຫ້ຜູ້ຄັງເພີດເພີນໄປເລັກນ້ອຍ ເພາະໄດ້ຮັບສານກະຕຸ້ນຈາກສານ ອານ
ກາລອຍນີ້ເອງ.

ຕົ້ນພ້າວ [Ton Phao, Ton Mak Phao]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Cocos nucifera*

ຊື່ທົ່ວໄປ ພາສາອັງກິດ: Coconut palm tree

ຕົ້ນໝາກພ້າວ ເປັນສາຍຍາດທີ່ໃກ້ກັນທີ່ສຸດກັບຕົ້ນໝາກ ແຕ່ຕົ້ນພ້າວຫາກເປັນຕົ້ນທີ່ຄົນຮູ້ຈັກ ຫຼື ໄດ້ຍິນເວົ້າເຖິງຢູ່ຕ່າງແດນຫຼາຍກວ່າຕົ້ນໝາກອີກເພາະມັນອ່າວມີເອກກະລັກສະເພາະຕົວທີ່ເຮັດໃຫ້ມັນຕ່າງຈາກຕົ້ນປາມອື່ນໆພໍສົມຄວນ. ຕົ້ນພ້າວນອນໃນກຸ່ມຕົ້ນປາມ, ສູງເຖິງ 30 ມ, ໜ້າຕ້າງ 30 ຫາ 40 ຊມ, ລຳຕົ້ນເປັນທໍ່ກົມ ບໍ່ແຕກງ່າ, ມີເສັ້ນໃຍຫຍາບໆຈັດລຽນແໜ້ນຕາມລວງຍາວຂອງຕົ້ນ, ລຳຕົ້ນເປັນກ່ານໆຍ້ອນຮອຍ ຂອງກ່ານໃບເຄີຍຈັບຢູ່ ແລ້ວຕົກລົ່ນອອກໄປຕາມກາລະເວລາ. ເຖິງຕົ້ນພ້າວຈະໃຫຍ່ ແລະ ສູງພຽງໃດ ໝົດທັງຕົ້ນກໍ່ບໍ່ເປັນເນື້ອໄມ້ ຄືດັ່ງ ໄມ້ອື່ນທີ່ເຮົາເຄີຍນຳມາໃຊ້ປຸກສ້າງຕ່າງໆ. ໃບ ແມ່ນໃບປະສົມ, ຂະໜາດໃຫຍ່, ຍາວ 3 ຫາ 5 ມ, ກວ້າງ 1.50 ມ ຫາ 2 ມ. ໃບຈັບສະຫຼັບກັນ ວຽນອ້ອມຮອບລຳຕົ້ນໂດຍກົງ ແລະ ໃບໂຮມກັນຢູ່ປາຍໆຕົ້ນ, ກ່ານໃບທັງໃຫຍ່ທັງແຂງເພື່ອສາມາດຈຶ່ງໃບໄວ້ກັບຕົ້ນໄດ້. ໃບຍ່ອຍຂອງແຕ່ລະໃບ ມີຈຳນວນ 200 ຫາ 250 ໃບ, ເປັນແຜ່ນຍາວຈັດລຽນເປັນສອງແຖວຂະໜານກັນພໍປານແຂ້ວຫວີ. ຕົ້ນພ້າວ ຕົ້ນສູງໆເມື່ອຖືກລົມພັດຕ້ອງ ໝົດຕົ້ນໂອ້ນເອ້ນແກວ່ງໄກວ ໃບປົວສະບັດ ເພີ່ມຄວາມສວຍງາມໃຫ້ທຳມະຊາດ ບ່ອນນັ້ນບໍ່ໜ້ອຍ. ດອກອອກຕະຫຼອດປີ, ເປັນສອງເພດແຍກກັນ, ດອກຜູ້ອອກຢູ່ປາຍຊໍ່, ດອກແມ່ມີຮູບກົມມົນ, ຈັບຢູ່ກົກຊໍ່. ທັງໝົດ ມີກາບແຂງໂອບບັງໄວ້. ເມື່ອເປັນໝາກໆມີຂະໜາດໃຫຍ່ກວ່າດອກຫຼາຍເທົ່າ, ໝາກມີ 6 ຫາ 25 ໜ່ວຍຕໍ່ແຊງໜຶ່ງ. ໃນໜ່ວຍໝາກພ້າວ ມີເສັ້ນໃຍຈັດລຽນແໜ້ນໜາ ຫຸ້ມເອົາຂັ້ນນວນໝາກພ້າວຊຶ່ງເປັນສີຂາວ, ຢູ່ລະຫວ່າງກາໆ ມີເປືອກຂັ້ນໃນແຂງ ຊຶ່ງພວກເຮົາເອີ້ນວ່າ ກະໂປ້ໝາກພ້າວນັ້ນເອງ. ຕົ້ນພ້າວ ແມ່ນຕົ້ນທີ່ພົບໃນຊຸມຊົນຮ້ອນຫຼາຍມຸມຢູ່ໃນໂລກ. ດັ່ງນັ້ນ ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ມີຫຼາຍຄຳເຫັນກ່ຽວກັບຖິ່ນກຳເນີດຂອງຕົ້ນໝາກພ້າວ ດັ່ງບາງຄຳເຫັນກ່ຽວກັບຕົ້ນພ້າວມີຖິ່ນກຳເນີດ ຢູ່ເຂດເອເຊຍຕະວັນອອກສຽງໃຕ້ ໂດຍສະເພາະຢູ່ສາມລຽມປາກແມ່ນ້ຳຄົງຄາ, ປະເທດອິນເດຍ, ບາງຄຳເຫັນອີກກ່ຽວກັບແມ່ນພາກຕະວັນຕົກສຽງເໜືອຂອງທະວີບອາເມຣິກາໃຕ້. ນອກນັ້ນ ກໍ່ຍັງມີການພົບຕົ້ນພ້າວກາຍເປັນຫີນ ອາຍຸປະມານ 15 ລ້ານປີຢູ່ປະເທດ ນິວຊີແລນ, ພົບຮອງຮອຍຢູ່ປະເທດບັງກະລາເທດ ແລະ ປະເທດສີລັງກາ ອີກ. ອັນທີ່ແນ່ນອນ ຕົ້ນພ້າວເກີດຢູ່ໃນເຂດຮ້ອນ ແລະ ຊຸມຂອງໂລກ, ຟອງທະເລ ໜ້າຈະມີສ່ວນໃນການ ກະຈາຍພັນຂອງພືດຊະນິດນີ້ ໂດຍຮູບການໆຊຸໝາກຊຶ່ງມີຄວາມທົນທານສູງ ໃຫ້ແຜ່ກະຈາຍໄປໃນຂອບເຂດລະຫວ່າງເສັ້ນອາຍັນສອງເສັ້ນ, ເສັ້ນອາຍັນກັງແຊ ແລະ ອາຍັນກາປຼີກອກ.

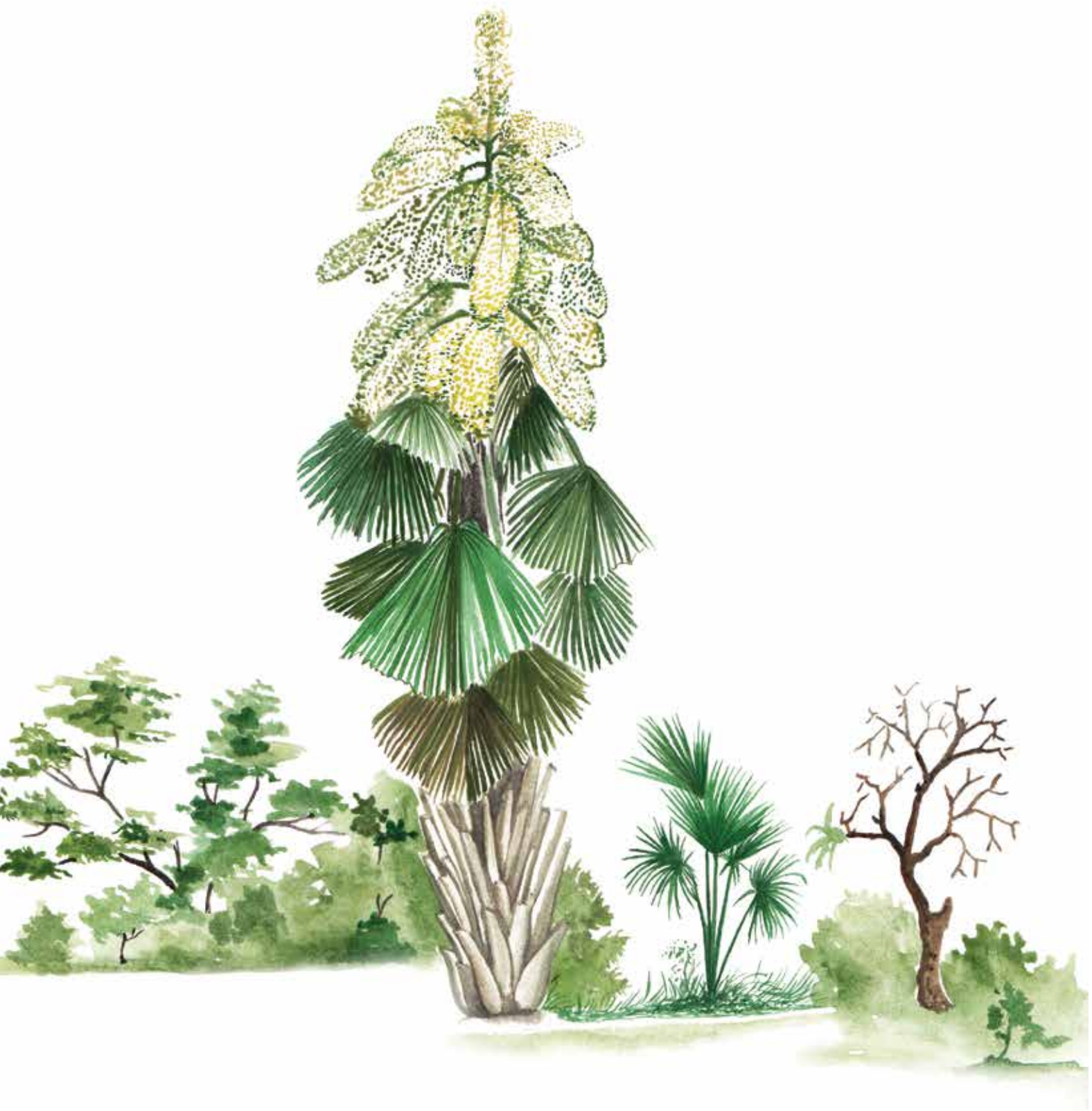
ເຖິງແມ່ນວ່າຖິ່ນກຳເນີດຂອງຕົ້ນພ້າວຍັງເປັນທີ່ສັບສົນຢູ່ກໍຕາມ ໄດ້ມີການປູກ
 ຕົ້ນພ້າວໃນເຂດຮ້ອນເປັນສິນຄ້າຢ່າງແຜ່ຫຼາຍ ດັ່ງໃນເຂດເອເຊຍ, ໃນເຂດອາເມຣິກາ
 ກາງ, ອາເມຣິກາໃຕ້ ແລະ ໃນເຂດ ອາຟຼິກາອີກດ້ວຍ. ຍັງແມ່ນເຂດອາຟຼິກາ, ປະເທດ
 ໂມຊຳບິກ, ຕັງຊາເນຍ ແລະ ປະເທດການາ ທີ່ເປັນຜູ້ຜະລິດ ແລະ ສົ່ງໝາກພ້າວອອກ
 ລາຍໃຫຍ່ຂອງໂລກ. ສະເພາະໃນປະເທດເຮົາ ຕົ້ນພ້າວເກີດທີ່ຕຳ ແລະ ມີອາກາດ
 ຮ້ອນ, ມັນຈະບໍ່ມີຢູ່ບ່ອນທີ່ເປັນພູສູງ ແລະ ເຢັນ ບໍ່ວ່າຢູ່ທາງພາກເໜືອ ກໍຄືພາກໃຕ້.
 ການນຳໃຊ້ປຸງແຕ່ງອາຫານໂດຍສະເພາະອາຫານຊາວວັງໄດ້ມີມາແຕ່ຊ້ານານ. ຊັ້ນ
 ສ່ວນທີ່ເພີ່ນໃຊ້ຫຼາຍກວ່າໝູ່ແມ່ນນວນໝາກພ້າວ ແລະ ນ້ຳໝາກພ້າວ ເພື່ອປຸງແຕ່ງ
 ອາຫານ, ເຮັດເຄື່ອງດື່ມ, ເປັນສ່ວນປະສົມໃນເຄື່ອງສຳອາງ ແລະ ສ່ວນປະສົມໃນຕຳ
 ລາຢາພື້ນເມືອງນຳອີກ. ຄວາມຈິງແລ້ວ ນວນໝາກພ້າວເປັນທາດແຮຂອງໝາກພ້າວ
 ສຳລັບໄວ້ຫຼໍ່ລ້ຽງໜໍ່ໝາກພ້າວເວລາເພີ່ນກ້າເບ້ຍນ້ອຍ, ເວລາໝາກພ້າວຍັງອ່ອນ
 ທາດແຮຢູ່ໃນຮູບນ້ຳໝາກພ້າວ ທີ່ເຮົາດື່ມສົດໆນັ້ນເອງ ແລະ ໃຊ້ເປັນສ່ວນປະກອບ
 ຂອງພູມປູກເນື້ອເຍື່ອອີກດ້ວຍ, ຕໍ່ມາ ເມື່ອໝາກພ້າວແກ່ມັນຈຶ່ງປຸງຮູບເປັນນວນ
 ທີ່ແຂງຕົວ ແລະ ບັນຈຸໄຂມັນເພີ່ມຂຶ້ນເທື່ອລະຂັ້ນ ຊຶ່ງເຮົາຄົ້ນເອົານ້ຳກະທົບສີຂາວຊຸ້ນ
 ນັ້ນເອງ. ນອກນັ້ນເພີ່ນຍັງນຳໃຊ້ກ້ານພ້າວຊຶ່ງແມ່ນກ່າງຂອງໃບຍ່ອຍນັ້ນເອງເພື່ອເຮັດ
 ຟອຍ, ເຮັດໄມ້ສູບດອກໄມ້, ນຳໃຊ້ກະໂປ້ເຮັດເຄື່ອງຫັດຖະກຳຄົວເຮືອນໄດ້ຫຼາຍຢ່າງ,
 ນຳໃຊ້ເສັ້ນໃຍເຊິ່ງມີຢູ່ໃນລຳຕົ້ນເພື່ອເຮັດເຊືອກ, ນຳໃຊ້ໃບເພື່ອເຮັດໝວກ,
 ເຮັດເຄື່ອງຫຼິ້ນເດັກ ແລະ ອື່ນໆແລ້ວ ແຕ່ຫົວຄິດປະດິດສ້າງ.

- ຮູບ 1: ຮູບລວມຂອງຕົ້ນໝາກພ້າວ
- ຮູບ 2: ຮູບແຂງໝາກພ້າວ
- ຮູບ 3: ຮູບນວນໝາກພ້າວ
- ຮູບ 4: ຊຸດອກໝາກພ້າວ

ຕົ້ນພ້າວສາມາດມີອາຍຸຮອດ 100 ປີ. ທຸກຊັ້ນສ່ວນໃຊ້ເປັນປະໂຫຍດໃນຄົວເຮືອນ ໄດ້. ສ່ວນປະກອບຂອງນ້ຳໝາກພ້າວອ່ອນ: ມີນ້ຳ 94 %, ນອກນັ້ນ ມີນ້ຳຕານ, ວິຕາມິນ, ເກືອແຮ່ຈຳນ ແລະ ຮອກໂມນພືດ. ສ່ວນປະກອບຂອງນວນໝາກພ້າວ: ນ້ຳ 50 %, ນອກນັ້ນ ມີໄຂມັນ ແລະ ໂປຼເຕອິນ

ຕົ້ນລານ [Ton Lane]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Corypha umbraculifera*

ຊື່ທົ່ວໄປ ພາສາອັງກິດ: Talipot palm, Fan palm

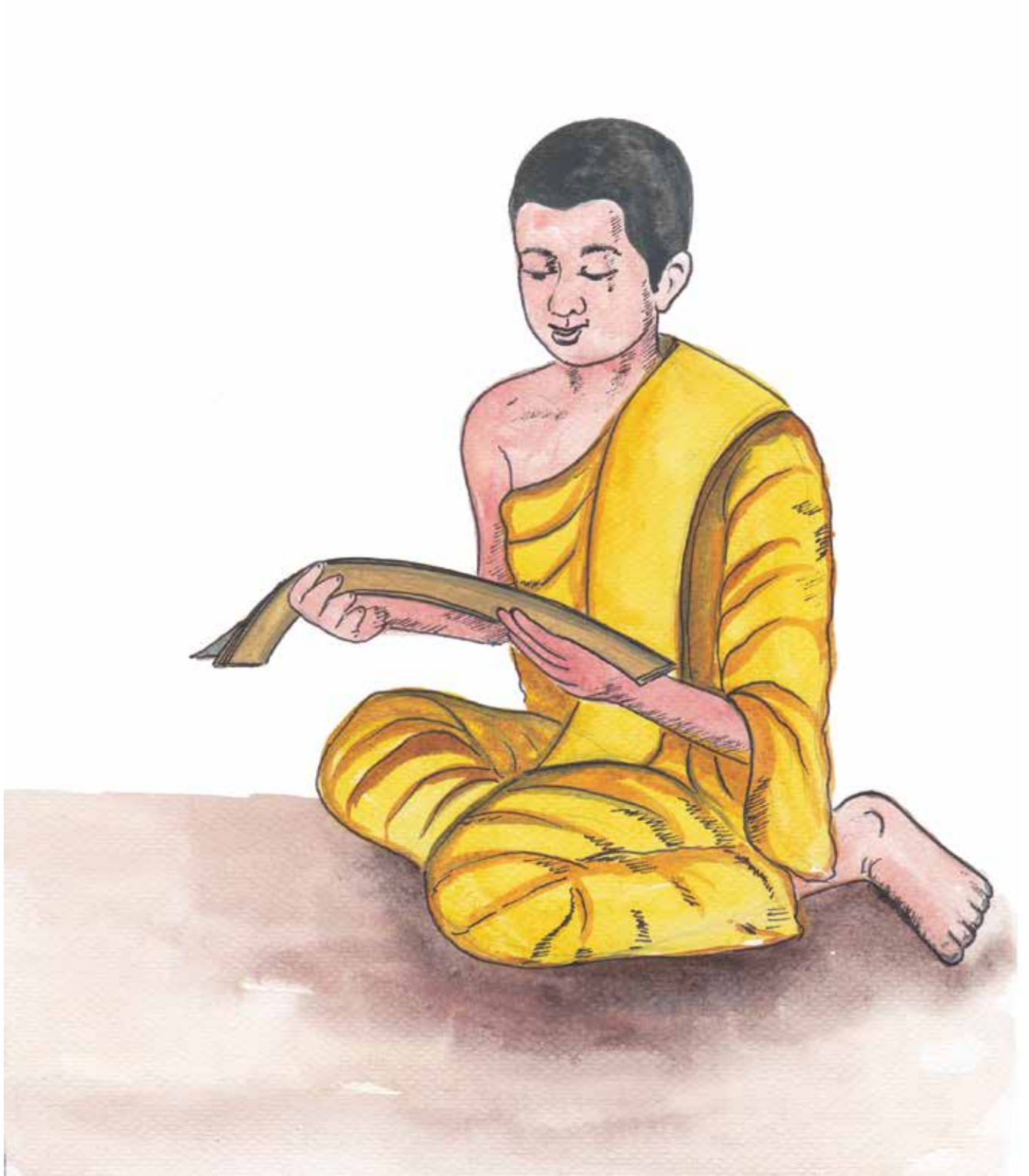
ຕົ້ນລານ ມີເຊື້ອສາຍລາຍລ່ອງ ແລະ ເປັນພື້ນ້ອງປ້ອງປາຍກັບຕົ້ນຕານທີ່ຊາວເມືອງ ໂຂງກ່ອງເອົານ້ຳທີ່ມີຢູ່ໃນຊ່ວຍກ ຕົ້ມເຮັດນ້ຳຕານກ້ອນ ແລະ ກັບຕົ້ນຄໍ ທີ່ຊາວລາວ ພາກເໜືອເອົາໝາກບາຍເຂົ້າ. ແຕ່ຕົ້ນລານຕ່າງໝູ່ຢູ່ຈຸດໜຶ່ງ ດັ່ງມັນເປັນຕົ້ນປາມຊະນິດ ໜຶ່ງໃນຈຳນວນທີ່ມີຂະໜາດໃຫຍ່ສຸດຢູ່ໃນໂລກ, ລຳຕົ້ນມີຕີນຂອງກ້ານໃບແຂງໆ ໂອບ ແຕ່ດິນ ຮອດຍອດເຮັດໃຫ້ລຳຕົ້ນບໍ່ລຽບເລີຍ ແຕ່ມັນກໍ່ເຮັດໃຫ້ທົນແດດ ທົນຝົນໄດ້ດີ ຫຼາຍ. ໃບຂອງຕົ້ນລານ ທັງໃຫຍ່ ທັງຍາວ, ກ້ານຍາວ 3 ຫາ 4 ມ, ແຜ່ນໃບກວ້າງ 4 ຫາ 5 ມ, ແຜ່ອອກຄືໃບວີນີ້. ຕະຫຼອດຊີວິດຂອງຕົ້ນລານໆອອກດອກເທື່ອດຽວ, ຊ່ວຍກມີຂະໜາດໃຫຍ່ກວ່າໝູ່ສຸດ, ບັນຈຸດອກຈຳນວນຫຼາຍລ້ານ, ເມື່ອດອກຂະຫຍາຍ ເຕັມສ່ວນ ຊ່ວຍກລ້ວນໆກໍ່ກວມເອົາປະມານ 1/3 ຂອງລວງສູງຂອງຕົ້ນແລ້ວ ຊຶ່ງບໍ່ເຄີຍ ພົບເຫັນໃນຕົ້ນອື່ນໆຈັກເທື່ອ. ເມື່ອດອກວັດເປັນໝາກ ມັນຈະໃຊ້ເວລາເຕັມໜຶ່ງປີຈຶ່ງ ສຸກໄດ້, ຫຼັງຈາກນັ້ນ ຕົ້ນລານກໍ່ຕາຍໄປ. ເດີມ ຕົ້ນລານມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ພາກໃຕ້ຂອງ ປະເທດອິນເດຍ ແລະ ປະເທດສີລັງກາ ແຕ່ຖືກນຳໄປປູກຢ່າງກວ້າງຂວາງ ໃນບັນດາ ປະເທດໃນເອເຊຍຕາເວັນອອກສຽງໃຕ້ ແລະ ໃນປະເທດຈີນແຕ່ພາກເໜືອຮອດພາກ ໃຕ້. ຕົ້ນລານເກີດຢູ່ບ່ອນມີແດດ ແຕ່ກໍ່ມັກຄວາມຊຸ່ມ ແລະ ມັກບ່ອນທີ່ມີການລະບາຍ ນ້ຳໄດ້ດີ, ທົນທານຕໍ່ຄວາມແຫ້ງແລ້ງ. ແຕ່ສິ່ງໜຶ່ງທີ່ໜ້າເປັນຫວ່າງ ແມ່ນຄວາມສູງຕໍ່ ການສູນພັນຂອງຕົ້ນລານ ຖ້າວ່າບໍ່ມີການອະນຸລັກພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ໄວ້ ເພາະຕົ້ນລານ ເຕີບໂຕ ຊ້າຫຼາຍ ຊ້ຳບໍ່ພໍ ພັດຍັງແຜ່ໄດ້ແຕ່ດ້ວຍເມັດເທົ່ານັ້ນ. ຢູ່ບ້ານເຮົາກໍ່ມັກຈະເຫັນ ຕົ້ນລານ ຢູ່ໃນເດີນວັດເກົ່າແກ່ ຫຼື ຕາມແຄມຫ້ວຍບ່ອນສອກຫຼີກເທົ່ານັ້ນ, ອັນເປັນສິ່ງ ເພີ່ມຄວາມລຶກລັບເນື່ອງຈາກຂະໜາດຂອງຕົ້ນລານ ແລະ ລັກສະນະ ທີ່ເຮັດໃຫ້ມັນ ຕ່າງໝູ່ ດັ່ງທີ່ໄດ້ກ່າວມາຂ້າງເທິງນີ້. ສ່ວນທີ່ຖືກນຳໃຊ້ຫຼາຍກວ່າໝູ່ ແມ່ນແຜ່ນໃບຊຶ່ງ ເປັນແຜ່ນແຂງ, ມີຄວາມທົນທານສູງ ດັ່ງ ບາງຄົນໃຊ້ໃບລານມຸງເຮືອນ, ເຮັດກຸບກັນ ແດດ ກັນຝົນ, ບາງຄົນ ກໍ່ເອົາໃບປົກໃສ່ຫົວແທນໝວກໂດຍບໍ່ໄດ້ດັດແປງກໍ່ມີ. ແຕ່ອັນ ສຳຄັນທີ່ສຸດ ແມ່ນໃນສະໄໝກ່ອນ ເພິ່ນໃຊ້ໃບລານແທນເຈ້ຍເພື່ອບັນທຶກຂໍ້ຄວາມ ທາງດ້ານປະຫວັດສາດ, ວັນນະຄະດີ, ຕຳນານເມືອງ, ໂຫລາສາດ, ຕຳລາຢາພື້ນ ເມືອງ, ໜັງສືທຳມະ, ນິທານ, ຂໍ້ກຳນົດ ກົດໝາຍຕ່າງໆ ແລະ ອື່ນໆ... ດ້ວຍວິທີຂຽນ ດ້ວຍສີເຫຼັກມີປາຍແຫຼມແລ້ວເຄືອບດ້ວຍນ້ຳມັນຍາງປະສົມກັບຂີ້ໝິ່ນໝໍ້. ການຂຽນ ແມ່ນ ຂຽນຕາມລວງຍາວຂອງໃບແລ້ວມັດເປັນຜູກ, ເອີ້ນວ່າ <ໜັງສືຜູກໃບລານ> ຫຼື

ຄົນທົ່ວໄປເອີ້ນວ່າ <ໜັງສີໃບລານ>. ການນຳໃຊ້ແຜ່ນໃບລານແທນເຈ້ຍຂຽນໜັງສືບໍ່ມີແຕ່ຢູ່ປະເທດລາວເຮົາເທົ່ານີ້ໄດ້ ເພາະຍັງມີຢູ່ໃນບັນດາ ປະເທດອື່ນອີກໃນຂົງເຂດເອເຊຍຕະເວັນອອກສ່ຽງໃຕ້. ນອກນັ້ນ ຊາວບ້ານບາງຄົນ ຍັງກ່ອງເອົານ້ຳຫວານທີ່ອອກຈາກຊໍ່ດອກມາເຮັດເຫຼົ້າອີກດ້ວຍ.

- ຮູບ 1: ຮູບຊົງລວມຂອງຕົ້ນລານ
- ຮູບ 2: ຮູບໃບລານ
- ຮູບ 3: ຮູບໝາກ ແລະ ແກ່ນ
- ຮູບ 4: ຮູບໜັງສີໃບລານ

ຄວາມສູງ: 25 ເຖິງ 40 ມ, ອາຍຸ : 40 ຫາ 80 ປີ, ຖິ່ນກຳເນີດ: ປະເທດ ອິນເດຍ ແລະ ປະເທດ ສີລັງກາ, ການນຳໃຊ້: ໃຊ້ໃບລານແທນແຜ່ນເຈ້ຍໃນສະໄໝເກົ່າ, ໃຊ້ນ້ຳຫວານເຮັດເຫຼົ້າ. ຕົ້ນໃບລານນອນໃນຈຳນວນພືດມີຄວາມສ່ຽງຕໍ່ການສູນພັນຕາມບັນຊີແດງຂອງອົງການ CITES

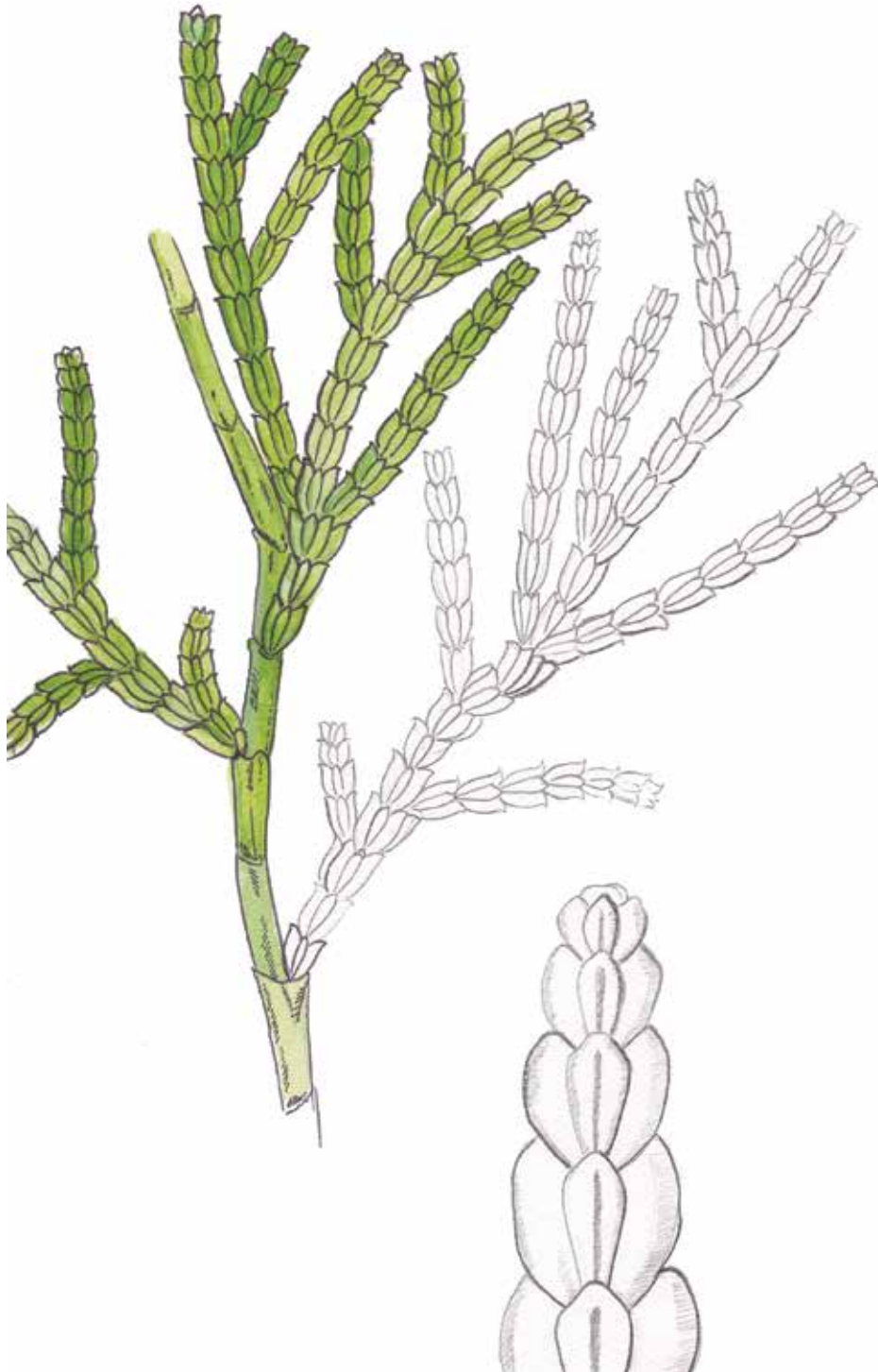
ໄມ້ໂລ່ງເລ່ງ [Mai Long leng]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Fokienia hodginsii*

ຊື່ທົ່ວໄປ ພາສາອັງກິດ: *Fujian cypress*

ໄມ້ໂລ່ງເລ່ງນອນໃນກຸ່ມພືດເມັດເປືອຍທີ່ມີຂະໜາດໃຫຍ່, ມີສາຍພົວພັນໃກ້ກັບຕົ້ນຮຶງ, ຕົ້ນຮຶງຂຽວ, ແຕ່ມີສາຍພົວພັນຫ່າງໆກັບກຸ່ມຕົ້ນແປກ. ຄົນລາວພາກເໜືອເອີ້ນໄມ້ໂລ່ງເລ່ງ ຍ້ອນວ່າເມື່ອເວລາຖືກສັບ ເນື້ອໄມ້ໂລ່ງແຕ່ເທິງຮອດລຸ່ມ, ສ່ວນວ່າຊື່ວິທະຍາສາດຂອງພືດຊະນິດນີ້ <hodginsii> ມາຈາກຊື່ຂອງນາຍທະຫານຮ້ອຍເອກຄົນໜຶ່ງ ຊື່ HODGINS ທີ່ເປັນຜູ້ນຳເອົາຊາກແຫ້ງຂອງພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ໄປຢູ່ໂຮບຜູ້ທຳອິດໃນປີ 1908. ໄມ້ໂລ່ງເລ່ງ ສູງ 15 -20 ມ, ບາງຄັ້ງ ກໍສູງຮອດ 30 - 35 ມ, ໜາຕັດປະມານ 1 ມ, ໄມ້ໂລ່ງເລ່ງຈຳແນກອອກຈາກເພື່ອນໆໄດ້ຍ້ອນມີບາງລັກສະນະເດັ່ນຈຳນວນໜຶ່ງ ເຊັ່ນມີລຳຕົ້ນຕັ້ງຊື່ ຫຼື ຄົດໂງເລັກນ້ອຍ, ເວລາຍັງເປັນຕົ້ນອ່ອນ ເປືອກລອກ ແລະ ຕົກລົ່ນອອກ, ບາດເມື່ອເປັນຕົ້ນແກ່ ເປືອກແຕກເທິບຕາມລວງຍາວແບບຫ່າງໆ ແລະ ເປືອກກໍມີກິ່ນຫອມອີກດ້ວຍ, ງ່າຕັ້ງຂຶ້ນ, ຄົດໆໂງໆ. ໃບ ແມ່ນປະເພດໃບເປັນເກັດຈັດລຽນເປັນ 4 ແຖວຊ້ອນເຕັງ ແລະ ຫຼຸດໆກັນໄປ, ເກັດທີ່ຢູ່ດ້ານຂ້າງ ແປແພ່ລົງຫຼາຍກວ່າໝູ່ ທັງມີປາຍແຫຼມຢູ່ຕາມກິ່ງອ່ອນ, ສ່ວນວ່າ ກິ່ງແກ່ແລ້ວ ປາຍເກັດບໍ່ແຫຼມ ແລະ ເກັດຂ້າງຍັງເປັນຫື່ງ, ໜາ ແລະ ໂກບເຂົ້າຫາເກັດກາງຢ່າງເຫັນໄດ້ຊັດ. ດອກ ມີເພດແຍກພາຍໃນຕົ້ນດຽວ, ດອກຜູ້ໂຮມກັນ ເປັນຮູບຫຼອດຢູ່ຕ່າງຫາກ ແລະ ດອກແມ່ກໍໂຮມກັນເປັນບຸ້ມຢູ່ຕ່າງຫາກ ເຊັ່ນດຽວ. ແກ່ນທີ່ຊ້ອນຢູ່ຫຼືບຂອງດອກແມ່ ມີ 2 ແກ່ນ, ແກ່ນແຕ່ລະເມັດມີປີກນ້ອຍໆ, ບາງໆ ແລະ ບໍ່ສະເໝີກັນປານໃດ. ໄມ້ໂລ່ງເລ່ງມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ແຂວງຟູຊຽນ (Fujian) ຊຶ່ງຕັ້ງຢູ່ພາກຕະວັນອອກສຽງໃຕ້ຂອງປະເທດຈີນ, ຢູ່ພາກເໜືອຂອງລາວ, ຢູ່ພາກເໜືອ ແລະ ພາກກາງຂອງປະເທດຫວຽດນາມ. ຊື່ທົ່ວໄປເປັນພາສາອັງກິດ *Fujian Cypress* (ຕົ້ນແປກໃບເກັດ ຟູຊຽນ) ກໍໄດ້ມາຈາກຊື່ຂອງແຂວງຟູຊຽນ (Fujian) ນັ້ນເອງ. ຕົ້ນນີ້ເກີດແບບທຳມະຊາດໃນປ່າຕຶບ, ມີໃບຂຽວຕະຫຼອດປີ, ມັກແດດ ແລະ ມັກຝົນຫຼາຍ. ໃນບັນດາປະເທດທີ່ກ່າວມາຂ້າງເທິງນີ້ ໄດ້ມີການຂຸດຄົ້ນເກີນຂອບເຂດ ເພື່ອສິ່ງອອກ ແລະ ນຳໃຊ້ພາຍໃນ ຍ້ອນສັບພະຄຸນຂອງສານນຳມັນລະເຫີຍ ທີ່ເຮັດໃຫ້ເນື້ອໄມ້ມີກິ່ນຫອມ. ອັນເຮັດໃຫ້ພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ກາຍເປັນໄມ້ທີ່ນອນໃນບັນຊີໄມ້ຫວງຫ້າມໃກ້ຈະສູນພັນຕາມບັນຊີແດງ ຂອງອົງການໄຊແຕັສ. ຊັ້ນສ່ວນທີ່ຖືກນຳໃຊ້ຫຼາຍກວ່າໝູ່ ກໍແມ່ນໄມ້ຊຶ່ງເປັນໄມ້ເບົາ, ທົນທານຕໍ່ ມອດແມງ, ໃຊ້ສຳລັບປຸກເຮືອນ, ຊາວພາກເໜືອມັກເອົາມຸງເຮືອນ, ເຮັດຝາຂັ້ນ,

ເຮັດຕູ້, ຕັ່ງ ແລະ ເຄື່ອງໃຊ້ໃນຄົວເຮືອນ, ເຮັດຫີບ, ໃຊ້ຄວັດ ແລະ ເຮັດເຄື່ອງຫັດຖະກຳ
 ໄດ້ຫຼາຍຢ່າງ. ສຸດທ້າຍ ນ້ຳມັນລະເຫີຍທີ່ກັນອອກຈາກຮາກຂອງຕົ້ນໂລ່ງເລ່ງ ກໍສາ
 ມາດເອົາໄປປຸງແຕ່ງເຄື່ອງສຳອາງ ແລະ ເປັນສ່ວນປະສົມຂອງຢາພື້ນເມືອງອີກດ້ວຍ.

- ຮູບ 1: ຮູບຊົງລວມຂອງຕົ້ນໂລ່ງເລ່ງ
- ຮູບ 2 : ຮູບໃບອ່ອນ ແລະ ໃບແກ່
- ຮູບ 3 : ຮູບໝາກແກ່

ໄມ້ໂລ່ງເລ່ງສູງຮອດ 30 - 35 ມ, ມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ພາກຕະວັນອອກສ່ຽງໃຕ້ຂອງ
ປະເທດຈີນ, ພາກເໜືອຂອງລາວ, ພາກເໜືອ ແລະ ພາກກາງ ຂອງປະເທດ
ຫວຽດນາມ. ໄມ້ຊະນິດນີ້ເກີດຢູ່ທີ່ສູງ 600 ມ ຂຶ້ນໄປ, ໄມ້ມີກິ່ນຫອມເຮັດໃຫ້
ຜູ້ຄົນນິຍົມເອົາເຮັດເຄື່ອງໃຊ້ໄວ້ໃກ້ຕົວໄດ້ຫຼາຍຢ່າງ

Pha Tad Ke Botanical Garden, Luang Prabang, Lao PDR

ພິມທີ່ ໂຮງພິມສີສະຫວັດ ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ
ຈໍານວນ: 5.000 ຫົວ

ໄດ້ຮັບທຶນສະໜັບສະໜູນໃນການຕີພິມ ໂດຍ
Published with the support from TABI

Text: Dr. Bouakhaykhone Svengsuksa
Drawings: Kongngern Sengdee
Graphic Design: Sith Nitaphone

© 2018, Pha Tad Ke Botanical Garden & the Authors

www.pha-tad-ke.com